

Pécs - Debrecen - Szeged

Klebelsberg Kuno
és a magyar felsőoktatás

Kiállításkatalógus

2023

Pécs – Debrecen – Szeged
Klebelsberg Kuno és a magyar felsőoktatás

2022. október 7. – 2023. október 31.

Kiállításkatalógus

A kiállítást rendezte és a katalógust írta:

Dezső Krisztina

Pálmai Dóra

Előszó:

Ujváry Gábor

(VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, intézetvezető)

Címlapkép:

Balogh Fanni

Fotó:

Molnár Dávid

Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Felelős kiadó:

Szeberényi Gábor

ISBN 978-963-626-122-1 (pdf)

Pécs, 2023.

Előszó

„Magyarország nem volt, hanem lesz”

Klebelsberg és a magyar felsőoktatás

A 20. században csak néhány olyan felelős politikusa volt Magyarországnak, akiket napjainkban is államférfiként tartunk számon. Közülük a két világháború közötti időszakban kiemelkedik Bethlen István és Klebelsberg Kuno. Bethlen István rátermett, ügyes és – jó értelemben vett – ravasz politizálásával Magyarország belső, gazdasági és diplomáciai helyzetének megszilárdításában, Klebelsberg pedig a kulturális konszolidáció megteremtésében játszott egyértelműen pozitív szerepet. A minden szempontból nehéz – sokak által már reménytelennek vélt – körülmények közül való kitörésben kettejük egymást tervszerűen segítő tevékenysége nélkülözhetetlen volt.

Bethlen – mellette pedig a kulturális kérdések iránt meglehetősen érdektelenséget tanúsító államfő, Horthy Miklós – támogatása nélkül nehezen lett volna megvalósítható a kulturális felemelkedés, Klebelsberg nélkül viszont elképzelhetetlen lett volna a politikai viszonyok stabilizálódása. Mindebben pedig felettébb fontos volt a magyar felsőoktatás addigi szerepének átértékelése.

Magyarország egyetemek és főiskolák sorát veszítette el 1918 végétől 1919 nyaráig. Mindebben nem a trianoni békeszerződés – amely felsőoktatással kapcsolatos intézkedéseket nem is tartalmazott –, hanem az azt megelőző terület- és impériumváltások hatásait kell hangsúlyozni. Bár a Magyarország szomszédságában születő vagy bővülő, korábbi magyar területeket megszerző új államalakulatok a saját államnyelvükön történő oktatásra változtatták a megszerzett egyetemeket és főiskolákat (olykor meg is szüntették őket), azok nagy része a maradék Magyarországra menekült, hogy ott folytassa addigi életét. Közülük a legjelentősebb a kolozsvári és a – munkáját még éppen csak megkezdett – pozsonyi tudományegyetem, illetve a selmecebányai bányászati és erdészeti akadémia volt.

Mindennek eredményeként az 1918 előtti magyar felsőoktatási hálózat szinte teljes egésze a harmadakkora, trianoni államban összpontosult. A hallgatólétszám – sokféle egyéb okból és a numerus clausus ellenére is – magasabb volt, mint bármikor a dualizmus idején, a két menekült tudományegyetem szegedi (1921) és pécsi (1923) letelepedésével pedig a vidéki univerzitások is megerősödtek. Míg a történelmi Magyarországon 1912-ig csak két tudományegyetem működött (utána formálisan már négy, de a valóságban a debreceni és a pozsonyi csak „takaréklángon”), addig 1919 ősztől már négy. Mindez óriási nehézségeket okozott a gazdaságilag amúgy is padlón lévő államnak, ugyanakkor a kulturális fejlődés és a decentralizáció, a Budapest-központúság részbeni ellensúlyozásának zálogává vált.

Hogy ez így alakult, abban Klebelsberg Kunónak kulcsszerepe volt. Ő 1920-ban még a háttérből – de már befolyásos politikusként – alakította az eseményeket, s akkoriban még ellenezte, hogy a Nagy-Magyarországra szabott felsőoktatási intézményrendszert egészében átmentsék a csonkaországba. 1922 nyarától viszont, immár vallás- és közoktatásügyi miniszterként kötelességének tartotta, hogy végrehajtsa elődjei erre vonatkozó terveit és saját, korábbi javaslatait (kultuszállamtitkárként ugyanis a pozsonyi egyetem fejlesztését, kolozsvári képviselőként pedig az ottani univerzitás bővítését szorgalmazta). Az átkerült egyetemeknek lelkes támogatója lett, és minisztersége első szakaszában elsősorban a felsőoktatási kérdésekre koncentrált. Anál is inkább, mivel koncepciójának alapeleme volt, hogy a „széles néprétegek” iskolázásának támogatása, az analfabetizmus megszüntetése mellett a nagyvilágban is viselkedni és cselekedni képes elitet kell fölnevelni, s ehhez az egyetemek és főiskolák adták szerinte az alapot.

Ezt a folyamatot kiválóan és rendkívül alaposan mutatja be a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont által összeállított kiállítás, amely elsősorban a két kurátor: Dezső Krisztina és Pálmai Dóra munkáját dicséri. Számtalan olyan tárgyat és dokumentumot gyűjtöttek össze, amelyek még a magyar egyetemtörténetben otthonosan mozgóknak számára is kevésbé ismertek, sőt, olykor ismeretlenek.

Hálás köszönet ezért, a tudományos szempontból is értékes katalógus böngészéséhez sok új felfedezést és örömet kívánok!

Ujváry Gábor

Klebelsberg Kuno rövid életrajza

(1875. november 13. – 1932. október 11.)

1875. november 13. Az Arad megyei Magyarpécskán született. Édesapja Klebelsberg Jakab huszárszázados, édesanyja Farkas Aranka.

1885–1893. A székesfehérvári ciszterci gimnázium diákja.

1894. A Budapesti Tudományegyetem jogi karának hallgatója lesz, később egy tanévet a Berlini Tudományegyetemen tölt.

1898. Megszerzi az államtudományi doktorátust.

1898. Dolgozni kezd a miniszterelnökségen.

1900. április 24. Esküvője Botka Saroltával a budapesti Egyetemi templomban.

1906. Miniszteri osztálytanácsos a miniszterelnökségen, majd 1907–1910 között a kül- és nemzetiségi ügyekért felelős osztály vezetője.

1914. január 2. – 1917. március 11. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium közigazgatási államtitkára.

1921. december 5. – 1922. június 16. A belügyminiszteri posztot tölti be.

1922. június 16. – 1931. augusztus 24. Vallás- és közoktatásügyi miniszterként tevékenykedik.

1923. szeptember 23. A debreceni Tisza István Tudományegyetem nagyerdei klinikatelepének ünnepélyes avatása.

1923. október 14. A Pozsonyból Pécsre menekült Erzsébet Tudományegyetem első ünnepélyes tanévnyitója.

1924. október 6. A bécsi Collegium Hungaricum hivatalos megnyitása.

1924. november 6. A debreceni Tisza István Tudományegyetem gyermekklinikájának átadása a nagyerdei klinikai telepen.

1924. november 24. A berlini Collegium Hungaricum hivatalos megnyitása.

1925. május 27. A pécsi Erzsébet Tudományegyetem díszdoktorává avatják.

1925. november. A Testnevelési Főiskola alapítása.

1926. október 5. A szegedi gyermekklinika alapkövetétele. Díszdoktorrá avatják a szegedi egyetemen.

1926. október 17. Emlékbeszéde Tisza István debreceni szobrának leleplezésekor.

1927. január 20. A debreceni Tisza István Tudományegyetem díszdoktorává avatják.

1927. június 3. A debreceni Tisza István Tudományegyetem főépületének alapkövetétele. Az épület 1932-re készül el.

1927. szeptember 5. A Tihanyi Magyar Biológiai Kutatóintézet ünnepélyes felavatása.

1928. április 22. A pécsi Szent Mór Kollégium alapkövetételei ünnepe. A kollégiumot 1929-től vették használatba a hallgatók.

1928. A római Collegium Hungaricum céljára megvásárolják a Falconieri palotát. Az intézmény 1929-től kezdte meg működését.

1930. október 19. A pécsi Erzsébet Tudományegyetem soproni Evangélikus Hittudományi Kara új épületének az avatása.

1930. október 24. A szegedi Fogadalmi templom, a Dóm téri épületegyüttes és a Nemzeti Emlékcsarnok felavatása. Klebelsberget Szeged díszpolgárává avatják.

1932. október 2. Paratífusszal a Korányi-klinikára viszik, majd 1932. október 11-én szívroham következtében meghal.

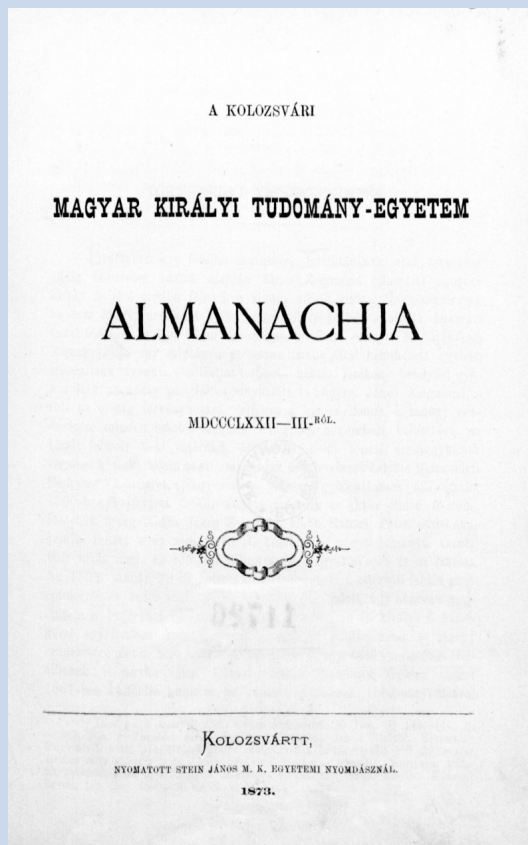
1932. október 15. Temetése Szegeden a Dóm kriptájában.

1933. február 11. A Klebelsberg- emlékkiállítás megnyitása a Múcsarnokban.

A harmadik egyetem kérdése

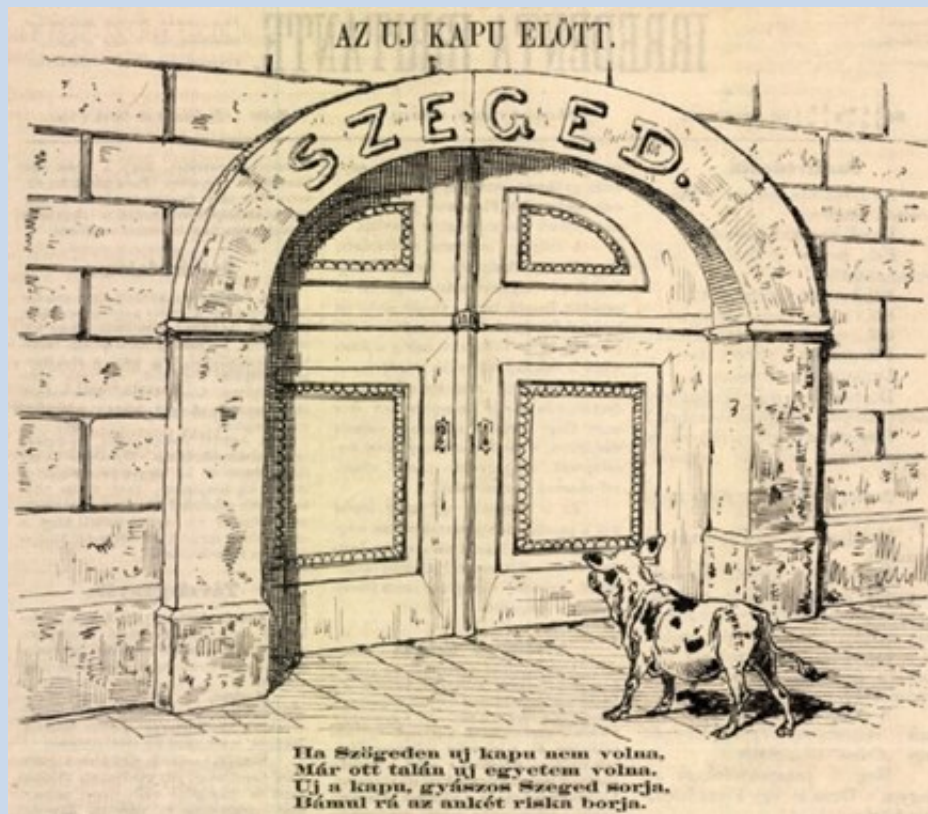
A kiegyezés utáni évtizedekben a magyarországi felsőoktatás a fejlesztéseknek és átalakításoknak köszönhetően igen színes és szerteágazó képet mutatott. A budapesti tudományegyetem több új tanszéket is létrehozott, felépült az Egyetemi Könyvtár, a Polytechnikumból műegyetem lett, 1872-ben pedig létrehozták Kolozsvárott az ország második tudományegyetemét.

A kolozsvári Magyar Királyi Tudomány-Egyetem almanachja, 1873. (Kolozsvár, 1873.)

A kolozsvári tudományegyetem azonban nem enyhítette a budapesti univerzitás túlzásfóltóságát. Ekkor merült fel a harmadik egyetem alapításának kérdése az ország akkori vallás- és közoktatásügyi miniszterében, Trefort Ágostban. A kultuszminiszter tervének alapját a pozsonyi jogakadémia tanárai által 1876-ban elkészített emlékirat adta, melynek célja a Deák Ferencz-egyetem létesítése volt, Pozsonyban lett volna a helyszíne, de ez az elképzelés ekkor csak terv maradt. Mindeközben a sajtó Pozsonnyal szemben más jelentkező városokat (Debrecen, Kassa, Győr, Pécs, Szeged), leginkább Szegedet propagálta. A harmadik egyetem kérdése az anyagi források hiánya miatt azonban az évek során folyamatosan háttérbe szorult.

„Szegednek, ha nem lett volna is ároizes ínségben, egyetemet kellett volna adni, inkább mint Pozsonynak. Pozsonyba tenni a harmadik egyetemet rettenetes vad idea, mert a bécsi egyetem megölné. Üres padok hallgatnák a tanárokat. Pozsony német, Szeged magyar; Pozsony nem magyarosodik, Szeged magyarít. A szegedi egyetem nagy városban s gazdag vidéken volna s felfogná a bánsági megyék s a Bácska összes tanulóit s inkább nemzeti szellemben nevelné őket, mint akár Budapest.” (Pesti Hírlap, 1879. október 5. címlap)

Karikatúra a harmadik egyetem szegedi elhelyezéséről (Borsszem Jankó, 1883. május 13. 4.)

Apponyi Albert kultuszminiszter támogatta az új tudományegyetem felállítását. Az intézményre pályázó városok (Debrecen, Kassa, Győr, Pécs, Pozsony, Szeged, Gyulafehérvár, Nagyszombat, Nagyvárad, Sárospatak, Temesvár és Veszprém) minden erejüket és befolyásukat összpontosítva küzdöttek, melynek hatására Apponyi az 1909. évi költségvetési javaslat tárgyalása folyamán nem egy, hanem öt új tudományegyetem és egy új műegyetem felállítását helyezte kilátásba.

Egy ilyen nagyságú kultúrpolitikai lépést azonban nem tettek lehetővé az időszak bel- és külpolitikai viszonyai. Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszternek, folytatva elődei addigi munkáját, arról kellett döntést hoznia, hol kapjanak helyet az új intézmények. A pályázók közül Debrecent és Pozsonyt tartották a legesélyesebbnek, és az eredeti tervektől eltérően nem egymás után, hanem egy időben születtek meg az új univerzitások a két városban.

Az 1912. évi XXXVI. törvénycikk értelmében létrehozták a debreceni és pozsonyi tanszabadsággal felruházott magyar királyi tudományegyetemeket, melyeknek az állam 1912-től tíz éven keresztül évi 2 millió korona támogatást nyújtott.

„1. § Debreczenben és Pozsonyban, fokozatos fejlesztés mellett, tanszabadsággal felruházott magyar királyi tudományegyetem állittatik fel.” (1912. évi XXXVI. törvénycikk)

A pozsonyi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem első tanévét 1914. október 3-án nyitották meg. Elsőként a Jog- és Államtudományi Kar jött létre. A világháború kitörése miatt a többi kart azonban csak később tudták megszervezni. A bölcsészkaron az 1917/1918. tanév második szemeszterében, az orvostudományi karon pedig az 1918/1919. tanév szeptemberében kezdték meg az oktatást.

Pozsony város csehszlovák megszállása után 1919. január 7-én az egyetem a csehszlovák kormány tulajdonába került az intézmény épületeivel és felszereléseivel együtt. Az univerzitás orvos- és bölcsészettudományi karának oktatói az ország területéről történt kiutasításuk után Budapestre menekültek, a Jog- és Államtudományi Kar működését a csehszlovák kormány 1921. augusztus 20-án szüntette be. A főváros adott menedéket a román megszállás miatt Kolozsvárról menekülő Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemnek is.

Az átmeneti budapesti időszak után az 1921. évi XXV. törvénycikk értelmében a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemet Szegedre, a pozsonyi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetemet Pécsre helyezték át ideiglenesen. A kolozsvári egyetem Szegedre költöztetésére hamarabb sor került, az 1921/1922-es tanév őszi szemeszterét már ott nyitották meg. Ezzel szemben a pozsonyi univerzitás Pécsre költözésének előkészületeire még két tanévnyi türelmi időt kapott a város.

**A pozsonyi egyetem jogi karának épülete
(Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény)**

**A pozsonyi Szemészeti
Klinika épülete
(Pécsi Egyetemtörténeti
Gyűjtemény)**

A harmadik egyetem kérdése, költöző egyetemek

Könyvek, folyóiratok

KK 1

Kié lesz az egyetem

[Borsszem Jankó, 1882. július 9. 4.]

[másolat]

9,8 x 8,8 cm

papír

KK 2

*A kolozsvári Magyar Királyi Tudomány-
egyetem almanachja MDCCCLXXIII–IV-ről*

Kolozsvár, Stein János M. K. Egyetemi

Nyomdász, 1874.

42 p.

25 cm

„Debreczeni Kir. Gazd. Tanintézet Könyvtára”
bélyegzőnyomat

„Debreczeni M. K. Gazdasági Felsőbb Taninté-
zet” bélyegzőnyomat

papír, papírkötés

PTE Klimó Könyvtár

65599

KK 3

Az új Páris

[Borsszem Jankó, 1907. január 20. 4.]

[másolat]

25,9 x 19,8 cm

papír

KK 4

*A Pozsonyi Magyar Királyi Erzsébet-
Tudományegyetemen ideiglenesen alkalmazott
tanulmányi, fegyelmi és leckepezés szabályzat*

Pozsony, Eder István Könyvnyomdája, 1915.

54 p.

23 cm

ms: „Pekár”

papír, papírkötés

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára

130808

KK 5

*Szabályzat a Debreceni és Pozsonyi M. Kir.
Tudományegyetemek szervezetéről, tanulmányi
és vizsgarendjéről*

Pozsony, Eder István Könyvnyomdája, 1918.

34 p.

23 cm

ms: „Dr Gorka Sándor”

papír, papírkötés

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára

ltsz. n.

KK 6

Akadémiánk, mint egyetemi fakultás.

A pozsonyi egyetemet Győrnek!

[Mosonvármegye. Magyaróvári Hírlap,
1921. március 11.]

1 lap

31 cm

papír,

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

ltsz. n.

KK 7

A pécsi egyetem. A kultuszminiszter Pécsett

[Dunántúl, 1923. október 14.]

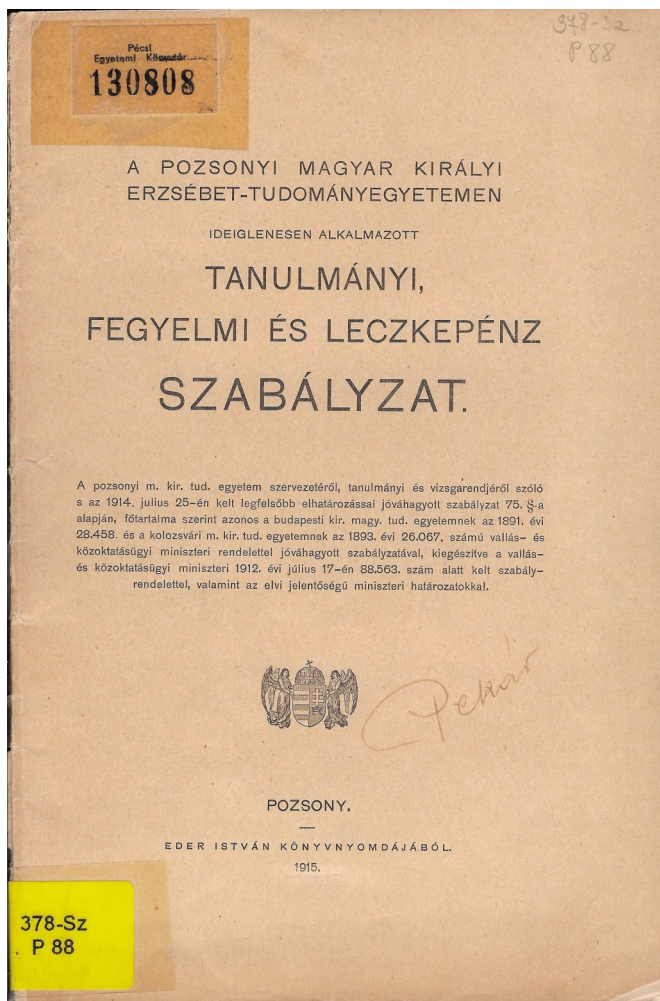
Pécs, Katholikus Hírlapkiadó és Ny. Rt., 1923.

38 cm

Papír, félvászonkötés

PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

R 5127

KK 4

Dokumentumok

KK 8

M. KIR. POZSONYI ERZSÉBET
TUDOMÁNYEGYETEM
Tiszteletpéldány küldéséhez kísérő
nyomtatvány
Pozsony, Angermayer Károly Könyv- és
Könyomdája, 1916.
1 lap
20 x 14 cm
papír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
2019.12.1.

KK 9

Az Erzsébet Tudományegyetem megnyitása
alkalmából tartott díszelőadás plakátja 1923.
október 14-re
[másolat]
Pécs, Dunántúl Nyomda, 1923.
18,9 x 12,7 cm
papír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz.n.

Fotók

KK 10

Az Erzsébet Tudományegyetem pozsonyi
sebészeti klinikájának épülete
[fotómásolat]
1910-es évek második fele
12 x 9 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 11

Az Erzsébet Tudományegyetem pozsonyi bel-
gyógyászati klinikájának előadóterme
[fotómásolat]
1910-es évek második fele
9,1 x 12,1cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 12

KÖNNYŰ József (fotó)
A m. kir. Erzsébet Tudományegyetem első
pécsi tanévnyitója 1923. október 14-én
[fekete-fehér fotó]
Pécs, Könnnyű József, 1923.
11,8 x 15 cm, paszpartu: 16,8 x 22,8 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
F.2012.55.1

KK 13

Klebelsberg Kuno a debreceni egyetem
1929-es tanévnyitó ünnepségén
[fekete-fehér fotó, másolat]
Debrecen, 1929.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
83053

KK 12

Tárgyak

KK 14

ALMÁSI BALOGH Lóránt
A pozsonyi egyetemi épületek elhelyezési terve
Budapest, 1914.
105 x 148,5 cm
fa, papír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
2021.77.1.

KK 15

GLATZ Oszkár
A pozsonyi egyetem megnyitása
1917
67 x 88 cm
Janus Pannonius Múzeum
60.70

KK 16

MARKUP Béla
Az Erzsébet Tudományegyetem alapítási és költözési emlékérmének előlapja
[Gipszmásolat]
1924
80 mm
Előlap: „Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem” körirat és a névadó Erzsébet királyné jobbra néző profil portréja.
gipszöntvény
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
N.2005.50.1

KK 17

MARKUP Béla
Az Erzsébet Tudományegyetem alapítási és költözési emlékérmének hátlapja
[Gipszmásolat]
1924
80 mm
Hátlap: „Pozsonyi alapításának és Pécsre költözésének emlékére 1914–1924” körirat, allegorikus jelenettel: magyar koronát viselő nőalak (Patrona Hungariae) kezét két diákruhás, egymással kezet fogó fiatal férfi vállain nyugtatja. Kétoldalt a pozsonyi vár és a pécsi székesegyház, míg legalul a két város címere kapott helyet.
gipszöntvény
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
N.2005.50.2

KK 18

M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem rektori lánc
1920-as évek
hosszúság: 66 cm
aranyozott fém, Pozsony címerét ábrázoló zománcbetéttel
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
Gy/689

KK 19

A Pozsonyi Erzsébet Tudományegyetem szárazpecsétje
1910–1920-as évek
pecsét átmérője: 55 mm, pecsét magassága: 12 cm
A pecséten „Pozsonyi M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem” körirat, középen Magyarország címere.
pecsét réz, fogantyú fa
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 20

Heroldpalást az Erzsébet Tudományegyetemről, Pozsony, Pécs és az Anjou-ház címerével, hímzett liliomokkal, sújtásokkal díszítve
Budapest, 1938.
95 x 38 cm
selyem, vászon
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 21

Heroldpalásthoz tartozó sapka az Erzsébet Tudományegyetemről
Budapest, 1938.
32 x 19 cm
selyem, bőr
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 17

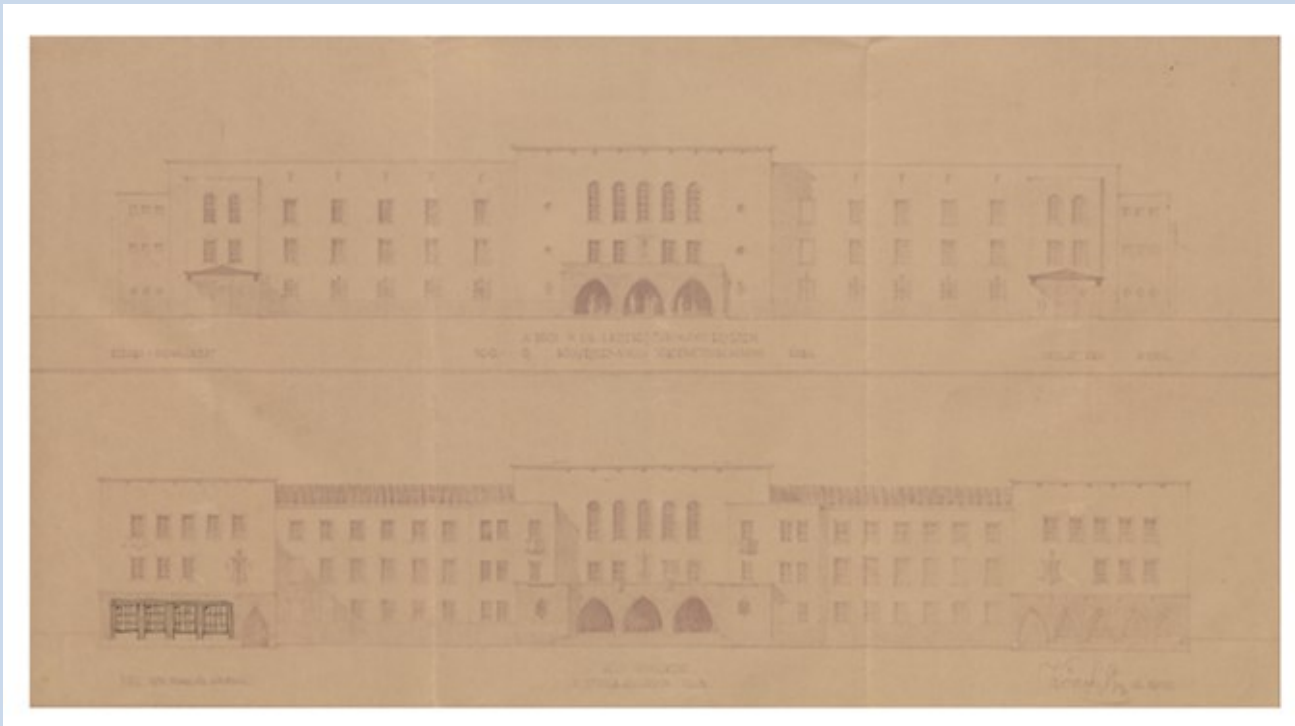
Pécsi egyetemi építkezések

Az Erzsébet Tudományegyetem 1923-as Pécsre költözését csak úgy tudták megvalósítani, hogy már meglévő épületeket engedtek át számára. Az egyetem intézeteit a város legkülönbözőbb pontjain kilenc nagyobb és több kisebb épületben szétszórtan helyezték el.

A Rákóczi út 80. szám alatt 1914-ben épült fel Pilch Andor tervei alapján az állami főreáliskola épülete, amely az Erzsébet Tudományegyetem központi épülete lett. Itt helyezték el a jogi és a bölcsészettudományi kart, az orvostudományi kar néhány intézetét és az egyetemi hivatalokat.

A központi épületben 1922. augusztus elején kezdődtek az átalakítási munkálatok. Ennek keretében kérte fel Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter Dudits Andor festőművészt az aula freskójának elkészítésére. A festőművész hat hétig dolgozott a helyszínen, a középkori pécsi egyetem alapítását ábrázoló freskó az 1923. október 14-én tartott első pécsi tanévnyitó ünnepségre készült el.

A középiskolának szánt épületet eredetileg 200 tanuló befogadására tervezték, ezért az 1920-as években az épületre túlszűfolttság volt jellemző. A helyzet rendezésére 1930-ban döntés született egy új jogi és bölcsészkar épület felépítéséről. A gazdasági világválság miatt azonban az eredeti tervek megghiúsultak, végül a város saját költségén egy új épületszárnyat húztak fel 1934 októberére, amelybe a jogi kar költözhetett. A főépületből kiköltöző jogi kar helyiségeit a bölcsészkar vehette birtokba.

**Az egyetem 1930-as bővítésének homlokzati látványterve
(MNL Baranya Vármegyei Levéltára)**

A Szent Mór Kollégium létrehozására 1925 decemberében jött létre a Maurinum Egyesület Vargha Damján bölcészprofesszor vezetésével. A kollégium a hallgatók megfelelő elhelyezésén túl a tanárképzés támogatását és a katolikus szellemű erkölcsi nevelést tűzte ki célul.

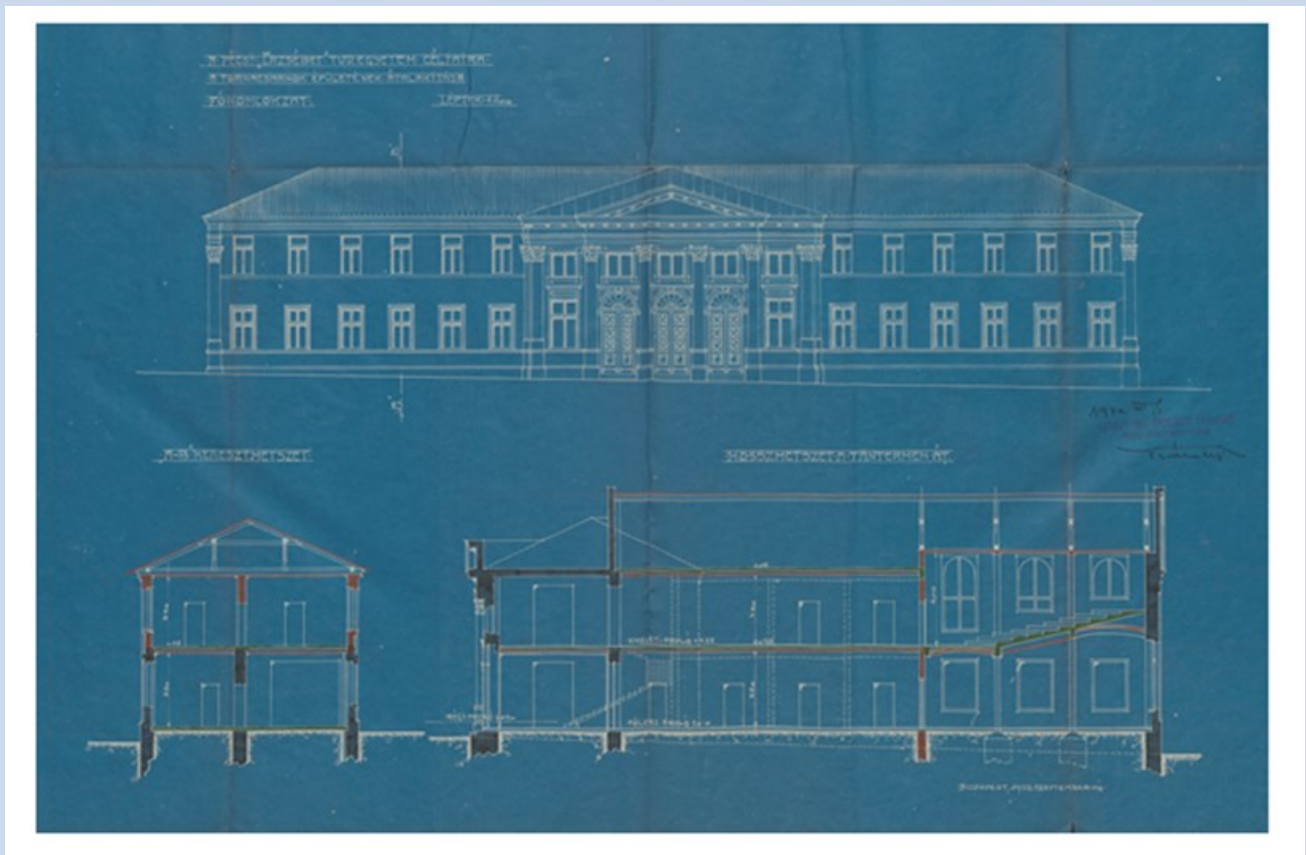
Az építkezést a város a telek átengedésével és pénzfelajánlással támogatta. A neoromán stílusú épület terveit 1928 februárjában készítette el Fábíán Gáspár építész. 1928. április 22-én Klebelsberg Kuno kultuszminiszter részvételével tartották az alapkőletételi ünnepséget. Az épületet 1929 szeptemberében adták át.

**A Szent Mór kollégium étterme és kertje
(Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény)**

A Sopronban működő Evangélikus Hittudományi Kar a város evangélikus líceumában kezdte meg munkáját. Később a kar új épületet emeltetett, mely Márványpalota néven vált ismertté. Az épületet Horthy Miklós kormányzó és Klebelsberg Kuno avatta fel 1930. október 19-én.

Az elméleti intézetek mellett az egyetemi klinikák is a Pécs városa által átengedett, felújításra szoruló épületekben kerültek elhelyezésre. A tornacsarnok épületébe az anatómiai, kórbonctani és törvényszéki orvostani intézet költözött. A városi kórház épületébe a bel- és szemklinika, a városi felsőkereskedelmi iskolába a sebészeti klinika, a városi elmeógyógyintézetbe az elme- és idegklinika, a bábaképző épületébe a szülészeti és nőgyógyászati klinika, a csapatkórház helyére a bőrgyógyászati klinika került. Az épületekért cserébe a klinikák kórházi funkciókat is elláttak a város számára.

**A Tornacsarnok átalakítási tervei
(MNL Baranya Vármegyei Levéltára)**

Pécsi egyetemi építkezések

Könyvek, folyóiratok

KK 22

A kultuszminister döntése Pécsre helyezte az Erzsébet Egyetemet

[Pécsi Lapok, 1922. július 20.]

[másolat]

Pécs, 1922.

28,8 x 19,6 cm

papír

PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

KK 23

A M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem tanrendje az 1925–26. tanév második felére
Pécs, Dunántúl Könyvkiadó és Nyomda Rt., 1926.

84 p.

24 cm

papír, papírkötés

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára
ET 1040

KK 24

A Szent Mór-kollégium alapköveteteli ünnepsége 1928. április hó 22-én

Pécs, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda Rt., 1929.

94 p.

16 cm

papír, papírkötés

Csorba Győző Könyvtár
169957

KK 25

Ünnepélyes közgyűlés, amely az Evangelikus Theológiai Fakultás új épületének felavatása és ugyanezen fakultás 1930/31. évi tanévének megnyitása alkalmából öföméltósága vitéz nagybányai Horthy Miklós Magyarország kormányzójának jelenlétében MCMXXX október 19.-én tartatott

(A Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem 1930/31. tanévi irataiból 1/2.)

Pécs, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda Rt., 1931.

68, [2] p.

24 cm

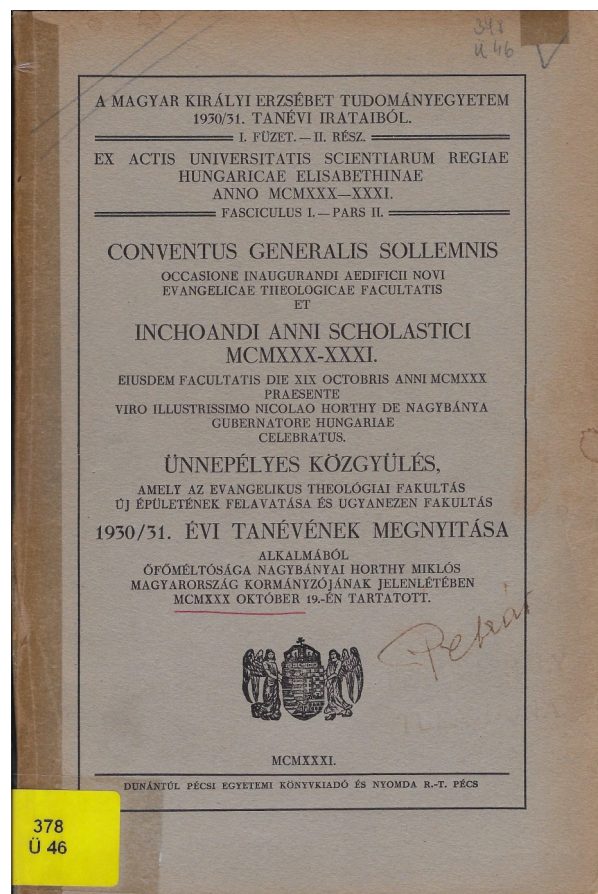
ms: „Pekár”

papír, papírkötés

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára
ET 491

KK 23

KK 25

Dokumentumok

KK 26

KLEBELSBERG Kuno

A Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter levele Pécs szabad királyi város közönségéhez az Erzsébet Tudományegyetem elhelyezéséről

[gépirat]

Pécs, 1922. július 22.

4 p.

34 x 20,9 cm

papír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

2019.75.1.

KK 27

Az Erzsébet Tudományegyetem főépülete

[képeslap]

Budapest, Rotaphot, 1923 körül

9,2 x 14,4 cm

papír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

2012.6.1.

KK 28

KAPPÉTER Géza [tervező]

A Erzsébet Tudományegyetem Gyermekklinika fertőző pavilonjának homlokzati terve és földszinti alaprajza

[másolat]

Budapest, 1925.

papír

Magyar Nemzeti Levéltár Baranya

Vármegyei Levéltára

C 20571/1925

KK 29

A Szent Mór Kollégium alapítólevele

Pécs, 1927. november 5.

[22] p.

34 x 21 cm

papír, műbőr mappában

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

2013.264.1.

KK 30

VARGHA Damján

Vargha Damján meghívó levele Klebelsberg

Kuno részére a Maurinum bokrétaünnepélyére

1928. szeptember 15-re

[gépirat]

Pécs, 1928. szeptember 12.

1 lap

34,3 x 20,8 cm

papír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

ltsz. n.

KK 31

Meghívó a M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem tanévnyitó ünnepségére 1929. október

13-ára

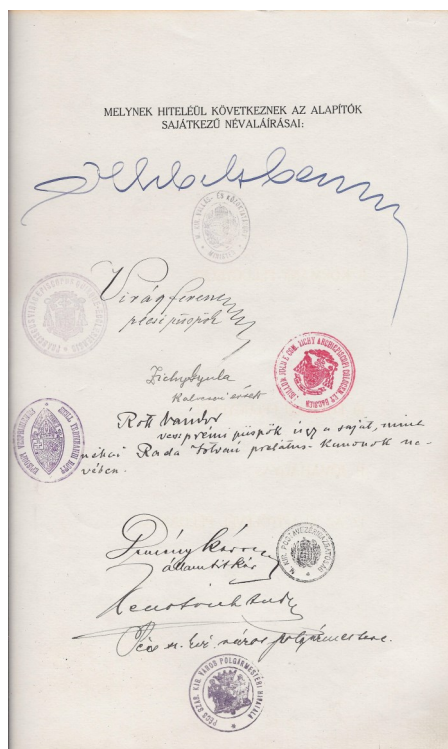
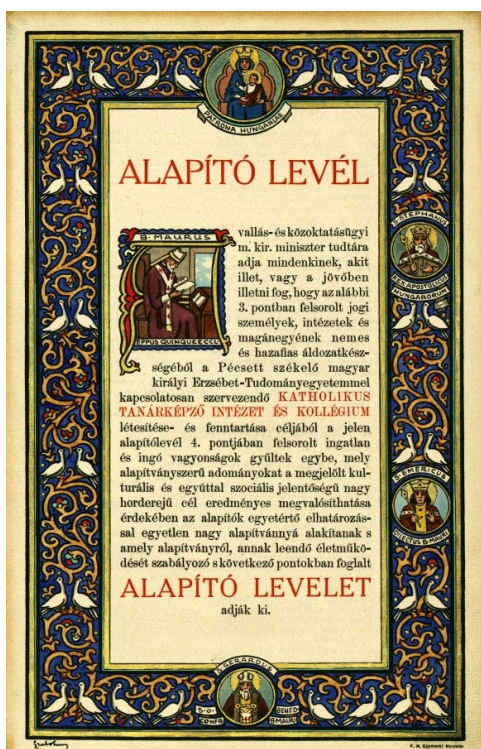
Sopron, Székely és Társa, 1929.

24 x 19,8 cm

papír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

ltsz. n.

KK 29

KK 32

Szent Mór Kollégium Pécs
 [postatiszta képeslap]
 Budapest, Karinger, 1929 után
 9 x 14 cm
 papír
 Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
 2012.1.1.

KK 33

Meghívó a M. Kir. Erzsébet
 Tudományegyetem alapköletételi ünnepségére
 1931. június 10-ére
 Pécs, Dunántúl Könyvkiadó és Nyomda Rt.,
 1931.
 22 x 17,1 cm
 papír
 Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
 ltsz. n.

KK 34

Az Erzsébet Tudományegyetem jogi kari
 épülete
 [postatiszta fotóképeslap]
 Pécs, Zsabokorszky Jenő, 1934 után
 9 x 14 cm
 fotópapír
 Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
 ltsz. n.

KK 35

Az Erzsébet Tudományegyetem központi
 épülete
 [postatiszta fotóképeslap]
 Pécs, Zsabokorszky Jenő, 1934 után
 9 x 14 cm
 fotópapír
 Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
 2012.64.1.

Fotók**KK 36**

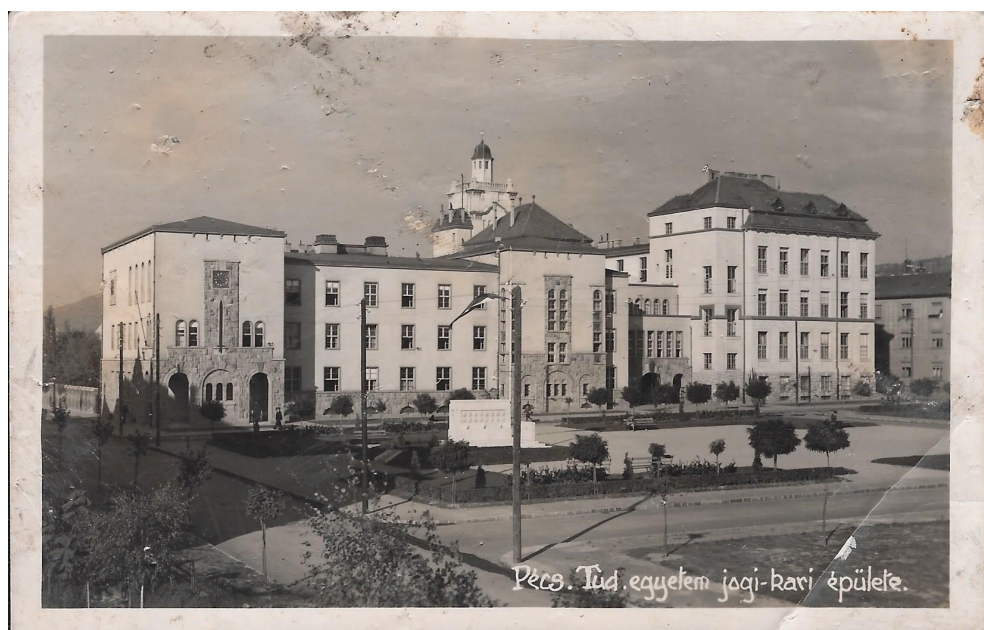
Az Erzsébet Tudományegyetem
 Gyermekklinikájának épülete
 [fekete-fehér pozitív nagyítás]
 Pécs, 1920-as évek
 12,1 x 16,5 cm, paszpartu: 22 x 27,8 cm
 fotópapír, karton
 Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
 2004.38.1.

KK 37

Az Erzsébet Tudományegyetem Ideg- és
 Elmeklinikájának épülete
 [fekete-fehér pozitív nagyítás]
 Pécs, 1920-as évek
 12,1 x 16,5 cm, paszpartu: 22 x 27,8 cm
 fotópapír, karton
 Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
 2004.40.1.

KK 38

Az Erzsébet Tudományegyetem Szülészeti és
 Nőgyógyászati Klinikájának épülete
 [fekete-fehér pozitív nagyítás]
 Pécs, 1920-as évek
 12,1 x 16,5 cm, paszpartu: 22 x 27,8 cm
 fotópapír, karton
 Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
 2004.44.1.

Pécs. Tud. egyetem jogi-kari épülete.

KK 34

KK 38

Az Erzsébet Tudományegyetem Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának épülete
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1920-as évek
12,1 x 16,5 cm, paszpartu: 22 x 27,8 cm
fotópapír, karton
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
2004.44.1.

KK 39

Az Erzsébet Tudományegyetem Anatómia Intézetének épülete átépítés közben
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1920-as évek
12,1 x 16,5 cm, paszpartu: 22 x 27,8 cm
fotópapír, karton
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 40

Az Erzsébet Tudományegyetem Sebészeti Klinikájának épülete
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1920-as évek
12,1 x 16,5 cm, paszpartu: 22 x 27,8 cm
fotópapír, karton
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
2004.43.1.

KK 41

ZSABOKORSZKY Jenő
Az Erzsébet Tudományegyetem Belgyógyászati Klinikájának egyik kórterme
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1920-as évek
12,2 x 17,1 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 42

Szent Mór Kollégium alapkövetélteli ünnepege az főépület aulájában 1928. április 22-én
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1928.
17,1 x 26,5 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 43

Szent Mór Kollégium alapkövetélteli ünnepege 1928. április 22-én
[fekete-fehér pozitív nagyítás, fotómásolat]
Pécs, 1928.
12 x 17,9 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
Adf/14-2012

KK 44

Szent Mór Kollégium építése
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1928.
17,1 x 26,5 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 45

Klebensberg Kuno az Erzsébet Tudományegyetem jogi és bölcsészeti épületének alapkövetélteli ünnepegen
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1931.
6,3 x 10,8 cm
fotópapír
Magántulajdon
ltsz. n.

KK 46

Az Erzsébet Tudományegyetem jogi és bölcsészeti épületének alapkövetélteli ünnepege
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1931.
28,5 x 21 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
2007.72.1.

KK 46

KK 47

Kleblsberg Kuno és Horthy Miklós az Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karának épületavató ünnepségén Sopronban, 1931. október 19-én

[fekete-fehér pozitív nagyítás]

Sopron, 1931.

17,6 x 23,6 cm

fotópapír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

ltsz. n.

KK 48

Kleblsberg Kuno és Horthy Miklós érkezése az Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karának épületavató ünnepségére Sopronba, 1931. október 19-én

[fekete-fehér pozitív nagyítás]

Sopron, 1931.

6 x 8,3 cm

fotópapír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

2008.21.3.

KK 49

Kleblsberg Kuno és Horthy Miklós távozása az Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karának épületavató ünnepségéről Sopronban, 1931. október 19-én

[fekete-fehér pozitív nagyítás]

Sopron, 1931.

5,6 x 8,1 cm

fotópapír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

2008.21.2.

KK 50

Kleblsberg Kuno az Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karának épületavató ünnepségén Sopronban, 1931. október 19-én

[fotómásolat]

Sopron, 1931.

12,7 x 17,2 cm

fotópapír

Pécsi Egyetemtörténeti

Gyűjtemény

ltsz.n.

KK 51

Az egyetem vezetősége az Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karának épületavató ünnepségén Sopronban, 1931. október 19-én

[fekete-fehér pozitív nagyítás]

Sopron, 1931.

17,6 x 23,4 cm

fotópapír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

ltsz. n.

KK 52

Az Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Kara új főépületének, a Márványpalotának épületavató ünnepsége Sopronban, 1931. október 19-én

[fekete-fehér pozitív nagyítás]

Sopron, 1931.

8,9 x 13,9 cm

fotópapír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

ltsz. n.

Tárgyak**KK 53**

DUDITS Andor

A középkori pécsi egyetemalapítást ábrázoló freskó színvázlata

1923.

83 x 171 cm

papír, üveg, fa, pasztellkréta

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

2021.49.1.

KK 53

Debreceni egyetemi építkezések

A debreceni egyetem hittudományi, jogi és bölcsészeti karai 1914-ben a Református Kollégium épületében kezdték meg működésüket. A nagyerdei klinikai telep kiépítése az I. világháború miatt félbeszakadt, folytatására pedig csak évekkel később, lassú ütemben nyílt lehetőség.

„Tető alatt volt ugyan, de befejezetlenül állott a debreceni egyetemi telep, amelyet, amikor először odamentünk, valóban úgy fedeztünk fel, mint az inkáknak az őserdőben lévő valamely elhagyott városát. Többméteres gaz között alig találtuk meg az egyes tető alatt lévő egyetemi épületeket.” (Klebensberg Kuno beszédének részlete. In: *Tudomány, kultúra, politika. Gróf Klebensberg Kuno válogatott beszédei és írásai 1917-1932.* Budapest, 1990. 337–338.)

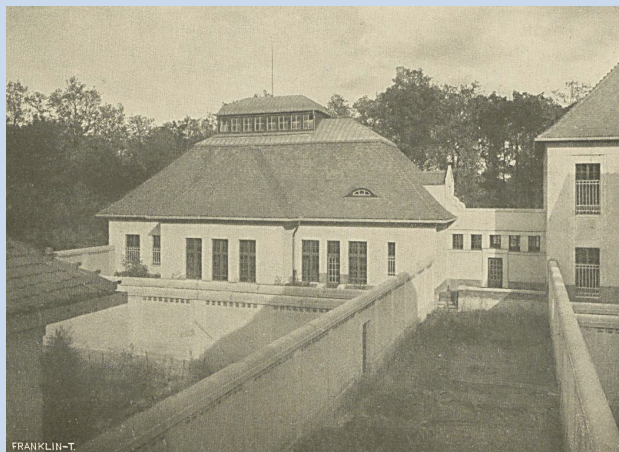
1923. október 23-án adták át az első épületeket: a belgyógyászati, a sebészeti klinika, valamint a Röntgen-intézet épületét. 1927-ig bezárólag valamennyi klinikai és intézeti épület elkészült. Klebensberg Kuno avatóbeszédében kiemelte, hogy *„[...] kialakulhatott egy olyan klinikai telepnek terve, amely a maga egységességében szinte páratlanul áll s minden jövő terjeszkedésnek tág kaput nyit. Egy valóban modern egyetemi várost építettünk.”* (Debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem évkönyve és almanachja az 1923–24. tanévről. Debrecen, 1931. 8.)

A Sebészeti Klinika épülete (KK 54)

A Gyermekklinika épülete (KK 54)

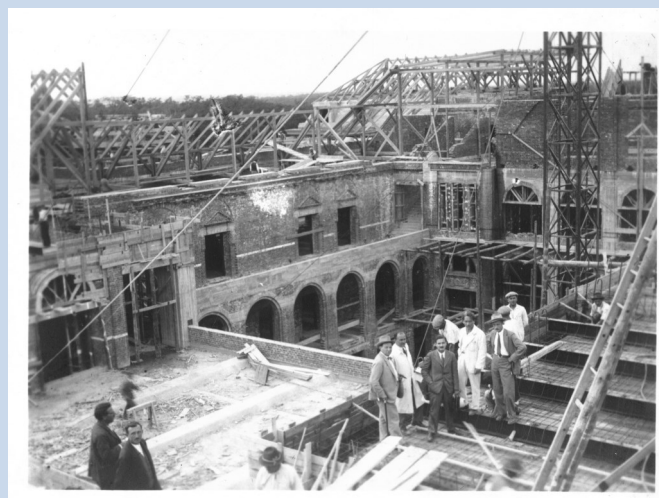
Az Ideg- és Elmeklinika épülete (KK 54)

A klinikák felvételi épülete (KK 54)

Míg 1925 novemberében Bud János pénzügyminiszter a klinikai épületek elkészülésével a debreceni egyetemi építkezéseket befejezettnek tekintette, addig a klinikai építkezésekkel párhuzamosan már kérték az egyetem új központi épületének tervezését. Az építkezés 1927-ben kezdődött Korb Flóris tervei alapján. Az alapkőletételi ünnepségen Horthy Miklós kormányzó méltatta az új épület emelésének fontosságát: *„Alig egy esztendővel a klinikai épületek befejezése után most a Tisza István-Tudományegyetem központi épületének alapkövét tesszük le. Ennek a palotának felépítése lehetővé teszi majd, hogy az egyetem összes fakultásai méltó hajlékot nyerjenek és megfelelő környezetben fejthessenek ki minél értékesebb munkásságot.”* (Debreceni M. Kir. Tisza István –Tudományegyetem évkönyve és almanachja az 1926–27. tanévről. Debrecen, 1929. 92.)

Az épület ünnepélyes átadását 1932-ben tartották meg, végső befejezésére pedig 1933-ban került sor.

**A debreceni központi épület építési munkálatai
(Debreceni Egyetemi Archívum)**

**Klebelsberg Kuno látogatása a debreceni központi épület építésénél
(Debreceni Egyetemi Archívum)**

Debreceni egyetemi építkezések

Könyvek, folyóiratok

KK54

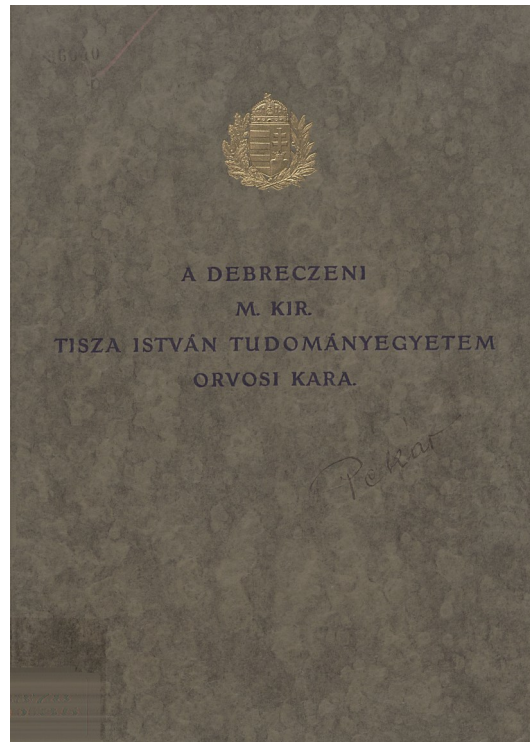
JESZENSZKY Sándor (szerk.)
BALOGH Rudolf (fotó)
*A Debreczeni Magyar Kir. Tisza István
Tudományegyetem Orvosi Kara*
Budapest, Franklin-Társulat Nyomdája, 1924.
40 p., XX t.
31 cm
ms: „Pekár”
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
96040

KK55

*A Debreceni M. Kir. Tisza István-
Tudományegyetem évkönyve és almanachja
az 1925/26. tanévről*
Debrecen, Hegedüs és Sándor Irodalmi és
Nyomdai Rt. Könyvnyomdája, 1927.
201 p.
23 cm
papír, papírkötés
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
Könyvtára
23025

KK56

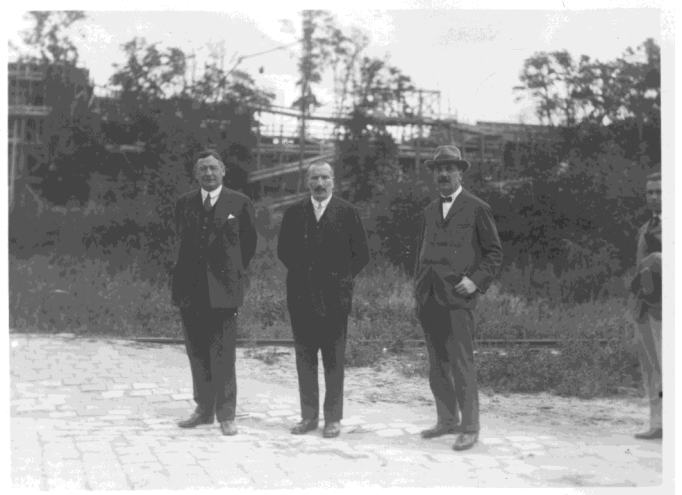
*A M. Kir. Tisza István Tudományegyetem
központi épületének megnyitása
Debrecen, 1932. május hó 15.*
[s.l.], [s.n.], 1932.
[21] fénykép
26 x 35 cm
ms: „Méltóságos Dr. Entz
Béla egyet. ny. r. tanár urnak őszinte igaz
és régi barátsággal Neuber Ede Debrecen,
1932 Pünkösöd”
fotópapír, papír, műbőr-kötés
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
Könyvtára
ltsz. n.

KK 54

KK 56

KK 62

Fotók

KK 57

A Belgyógyászat, Sebészet és Röntgen Intézet megnyitása
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1923. szeptember 23.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
81558

KK 58

A debreceni Sebészeti Klinika épülete
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1923 körül
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
82977

KK 59

Korb Flóris, az egyetemi épületek tervezője munkatársaival a Gyermekklinika előtt
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1924.
15,1 x 10,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
78743

KK 60

A debreceni egyetem főépületének alapköveté-
teli ünnepe 1927. június 3-án
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1927.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
78410

KK 61

A debreceni egyetem főépületének építési
munkálatai
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1928–1929.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
14091

KK 62

Klebsberg Kuno, Darkó Jenő rektor és
Jakabffy Zoltán építész megtekintik az egyete-
mi építkezéseket
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1929. július 15.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
79222

KK 63

Klebsberg Kuno megtekint az egyetemi kli-
nikákat
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1929. október 14.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
82216

KK 64

A debreceni egyetem főépülete tetőzetének
építési munkálatai
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1929.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
13965

KK 65

Klebsberg Kuno megtekint a debreceni
egyetem főépületének építési munkálatait
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1929. július 15.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
83211

KK 66

A debreceni klinikai felvételi épület
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1930-as évek
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
80466

KK 67

Paczó Márton, a debreceni egyetem építésze az
elkészült főépület előtt
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Debrecen, 1932 körül
15,1 x 10,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
78740

KK 57

Szegedi egyetemi építkezések

1921-ben az egyetem Szegedre kerülésével óriási terheket vállalt magára a város. Az anyagi felajánlásokon túl több középületben is egyetemi intézmények kerültek elhelyezésre ideiglenes jelleggel. A Királyi Ítéltábla Dugonics téri épülete fogadta be a rektori és dékáni hivatalokat, az egyetemi könyvtárat, a jogi, bölcsészeti fakultásokat és az elméleti jellegű természettudományi tanszékeket. Az orvostudományi kar a város kórházaiban kapott elhelyezést.

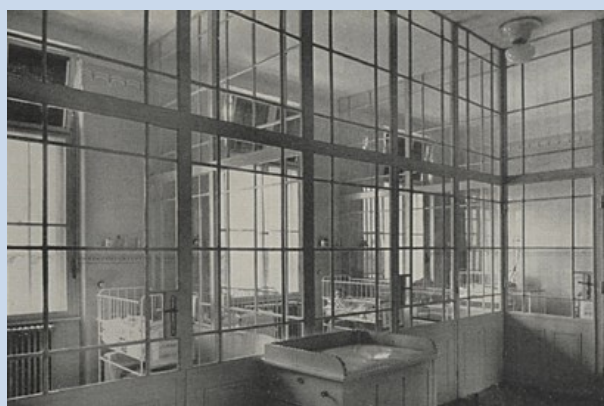

A Királyi Ítéltábla Dugonics téri épülete. (Ungarische Kulturstätten. Foyers intellectuels en Hongrie. Hungarian educational institutions. Centri di cultura in Ungheria. Bp. 1931. 25. kép)

Az egyetemi építkezések – bár Szeged városa az építési költségek felének fedezetével, telkek átadásával és ezek közművesítésével is hozzájárult volna – az állami költségvetés fedezetének hiánya miatt nem tudtak megkezdődni a következő években.

Végül 1926-ban indult meg Korb Flóris tervei alapján a Tisza-parton a klinikai telep kiépítése a Gyermekgyógyászati Klinikával.

„Legyen tehát ez az elhelyezendő alapkő elsősorban a szilárd magyar jellem alapkőve. [...] Legyen tehát ez az elhelyezendő alapkő az alkotó magyar tudomány biztos alapkőve is. [...] Legyen tehát az egyetem alapkőve a magyar jövőndő igazi talpkőve.” (Részlet Somogyi Szilveszter, Szeged polgármesterének az alapkőletételi ünnepségen elhangzott beszédéből.)

A Gyermekgyógyászati Klinika épülete (Ungarische Kulturstätten. Foyers intellectuels en Hongrie. Hungarian educational institutions. Centri di cultura in Ungheria. Bp. 1931. 28–29. kép)

„[...]nekünk csak a székhelyünk változott, a lelkünk ugyanaz maradt.” (Részlet Tóth Károly rektor az alapkövetelési ünnepségen elhangzott beszédéből)

Az alapító oklevél felolvasása, majd a kormányzó általi aláírás után azt az alapköben elhelyezték. Ezt követték a kalapácsütések.

1. Horthy Miklós – „Légy erős vára a magyar tudásnak és hirdetője a magyar dicsőségnek.”
2. József főherceg – „Légy a magyarság feltámadásának egyik alapköve.”
3. Karaffiáth Jenő a nemzetgyűlés nevében – „Mindent a magyar kulturáért.”
4. Klebelsberg Kuno – „Magyar tudás – magyar hatalom.”
5. Tóth Károly – „Legyen ez az Egyetem minden időkből temploma a tudománynak, sziklavára a magyar nemzeti érzésnek, bizonyossága a feltámadásba vetett hitünknek.”
6. Somogyi Szilveszter – „Hass, alkoss, gyarapíts!”

Őket követték az MTA, a Pázmány Péter Tudományegyetem, a József Műegyetem, a Tisza István Tudományegyetem, az Erzsébet Tudományegyetem, az állatorvosi főiskola, a soproni bányászati és erdészeti főiskola és a közgazdasági kar képviselőinek kalapácsütései. (Az idézetek forrása: *Magyar Királyi Ferencz József Tudományegyetem – Emlékfüzet, 1926. Szeged, 1926. 8–19.*)

Az első ütemben ezután a szülészeti- és nőgyógyászati klinika, majd a sebészeti-, belgyógyászati-, bőr- és szemészeti klinikák épültek fel. 1926 tavaszán kezdődött a fizikai, kémiai és az orvoskari elméleti intézetek elhelyezésének tervezése is. A kultuszminiszter a Templom téren (mai Dóm tér) képzelte el az új épületeket. A tervpályázaton Rerrich Béla munkája győzött, az építkezések az ő tervei alapján kezdődtek meg 1928-ban.

Az egyetemi épületek zárókövetelési ünnepi közgyűlésére 1930 októberében került sor, melyen Klebelsberg a következőket mondta: „Az egyetemi építkezések eljutottak abba a stádiumba, hogy legalább meg tudjuk állapítani, mire van még szükségünk. A legnagyobb utat már megtettük. Az egyetemre azonban még fontos kötelesség vár: kutatni és tanítani kell.” (Szeged nagy napja. *Dunántúl, 1930. október 25. 2.*)

Az új egyetemi épület (*Magyar Építőművészet 1928/1. 24.*)

Szegedi egyetemi építkezések

Könyvek, folyóiratok

KK 68

Magyar Királyi Ferencz József-
Tudományegyetem. Emlékfüzet 1926.
Szeged, Szeged Városi Nyomda, 1926.
62 p.
23 cm
papír, papírkötés
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
Könyvtára
ltsz. n.

KK 69

POÓR Ferenc – BERDE Károly – REJTŐ Kálmán
*A M. kir. Ferencz József-Tudományegyetem
Bőr- és Nemikórtani Klinikája Szegeden
1923–1930*
Szeged, Szeged Városi Nyomda, 1930.
96 p. + 1 térk. mell.
25 cm
papír, félbörkötés
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
Könyvtára
ET 3313

Dokumentumok

KK70

MADARAS László
Karikatúra Klebelsberg Kuno és Bud János
alakjával
[akvarell]
[másolat]
1920-as évek
22 x 29,4 cm
papír
Magyar Nemzeti Múzeum
56.112.

KK 70

KK 71

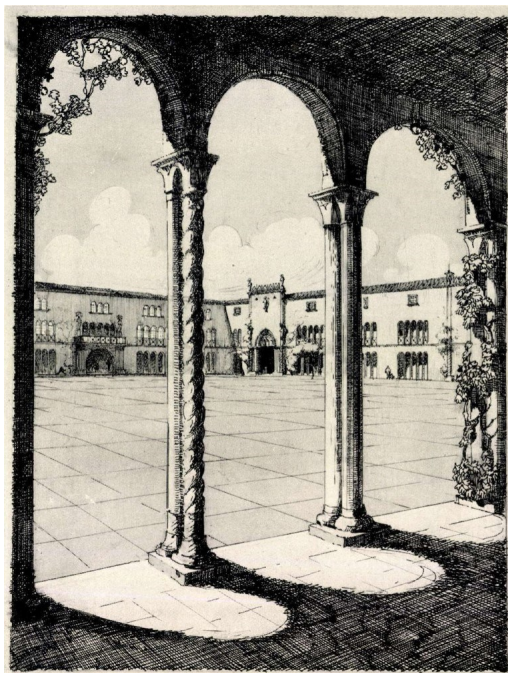
RERRICH Béla
A szegedi Dóm tér egyetemi építkezéseinek
tervpályázatára készült pályamű
[Magyar Építőművészet, 1928. 2.]
[másolat]
Budapest, 1928.
10 x 13,8 cm
papír
ltsz. n.

KK 72

WÄLDER Gyula
A szegedi Dóm tér egyetemi építkezéseinek
tervpályázatára készült pályamű
[Magyar Építőművészet, 1928. 2.]
[másolat]
Budapest, 1928.
8,2 x 14,2 cm
papír
ltsz. n.

KK 73

KOTSIS Iván
A szegedi Dóm tér egyetemi építkezéseinek
tervpályázatára készült pályamű
[Magyar Építőművészet, 1928. 2.]
[másolat]
Budapest, 1928.
9,2 x 14,2 cm
papír
ltsz. n.

KK 74

KK 74

THOMAS Antal
A szegedi Dóm tér egyetemi építkezéseinek
tervpályázatára készült pályamű
[Magyar Építőművészet, 1928. 2.]
[másolat]
Budapest, 1928.
10,5 x 7,8 cm
papír
ltsz. n.

KK 75

KATONA Mihály
A szegedi Dóm tér egyetemi építkezéseinek
tervpályázatára készült pályamű
[Magyar Építőművészet, 1928. 2.]
[másolat]
Budapest, 1928.
8,9 x 12 cm
papír
ltsz. n.

KK 76

HÁRY Géza
A szegedi Dóm tér egyetemi építkezéseinek
tervpályázatára készült pályamű
[Magyar Építőművészet, 1928. 2.]
[másolat]
Budapest, 1928.
5 x 14,7 cm
papír
ltsz. n.

Fotók**KK 77**

AUER Lajos
Klebelsberg Kuno újságírókkal a szegedi
klinikai építkezéseken
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Szeged, 1920-as évek
8,9 x 13,9 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg
Könyvtár
MS 2124/4/64

KK 78

A szegedi Gyermekgyógyászati Klinika
épülete
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Szeged, 1920-as évek
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg
Könyvtár
tudastar-077

KK 79

A tiszaparti új bőrklinika építése. Az első
kapavágás 1927. október 17-én
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Szeged, 1927.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg
Könyvtár
borgyogy-album-086

KK 80

A tiszaparti bőrklinika tetőszerkezetének
felrakása 1928. május 12-én
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Szeged, 1928.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg
Könyvtár
borgyogy-album-092

KK 81

A tiszaparti bőrklinika keleti homlokzata 1929
nyarán
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Szeged, 1929.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg
Könyvtár
borgyogy-album-100

KK 82

A szegedi Szülészeti és Nőgyógyászati
Klinika épülete
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Szeged, 1929.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg
Könyvtár
tudastar-079

KK 79

Egyetemi hallgatók, egyetemi doktori avatások

Könyvek, folyóiratok

KK 83

Klebelsberg Kuno a kormányzó képviselőletében beszédet mond a szegedi doktoravatáson

[Pesti Napló, 1928. december 25.]

[másolat]

1 lap

5,3 x 13,8 cm

papír

ltsz. n.

KK 84

Beszámoló a Szegedi M. Kir. Ferencz József-Tudományegyetem 1927-28–1928-29. évi működéséről

Szeged, Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt., 1930.

280 p.

23 cm

papír, papírkötés

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

23031

KK 85

A Debreceni M. Kir. Tisza István-Tudományegyetem Évkönyve és Almanachja az 1929–30. tanévről

Debrecen, Debrecen Sz. Kir. Város és a Tiszántúli Református Egyházkerület Könyvnyomda Vállalat, 1931.

390 p.

23 cm

papír, papírkötés

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

Könyvtára

23025

Dokumentumok

KK 86

Andriska Viktor orvosi oklevele az Erzsébet Tudományegyetem Orvostudományi Karáról Budapest, 1921.

1 lap

53 x 69,5 cm

papír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

ltsz.n.

KK 87

Sub auspiciis Gubernatoris avatás szertartási szabályzata

[gépirat]

1920–30-as évek

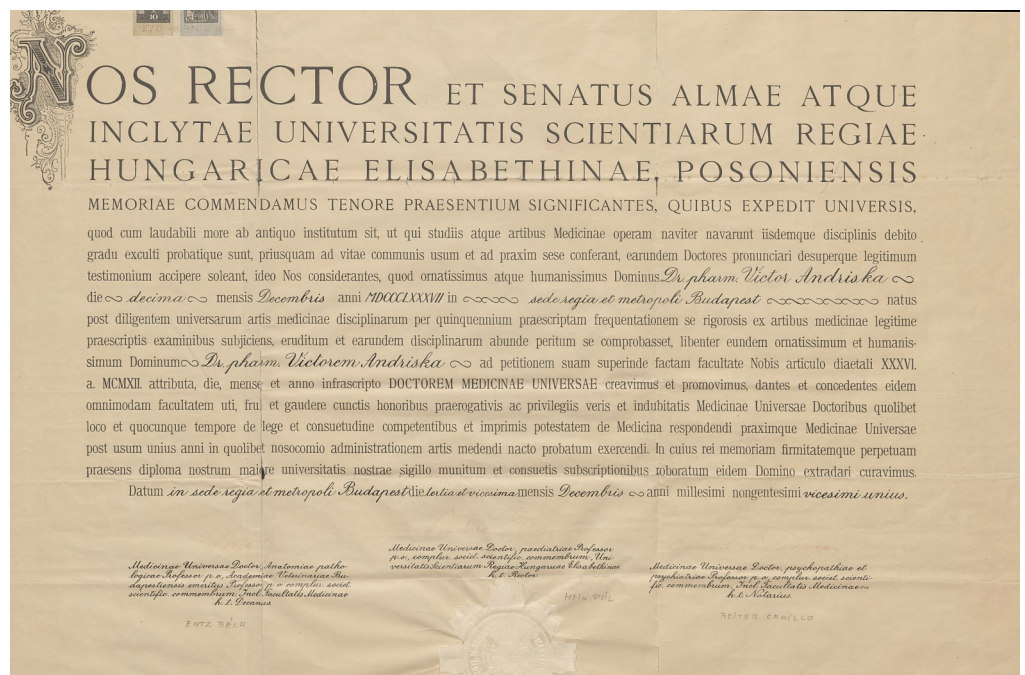
6 lap

29 x 21 cm

papír

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

ltsz.n.

KK 86

Fotók

KK 88

JELFY Andor

Klebelsberg Kuno jelenlétében Klug Mária
Margit orvostudományi, Goltner Dénes Lajos
és Lányi János jogtudományi doktorjelöltek
sub auspiciis gubernatoris doktorrá avatása
[fekete-fehér pozitív nagyítás]

Szeged, 1928.

22 x 17,3 cm

fotópapír

Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg

Könyvtár

MS 651

KK 89

1931-es sub auspiciis Gubernatoris avatás
résztevői a Maurinum lépcsőjén
[fekete-fehér pozitív nagyítás]

1931

22,7 x 16,8 cm, paszpartu: 30 x 21 cm

fotópapír, karton

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény

2007.84.1.

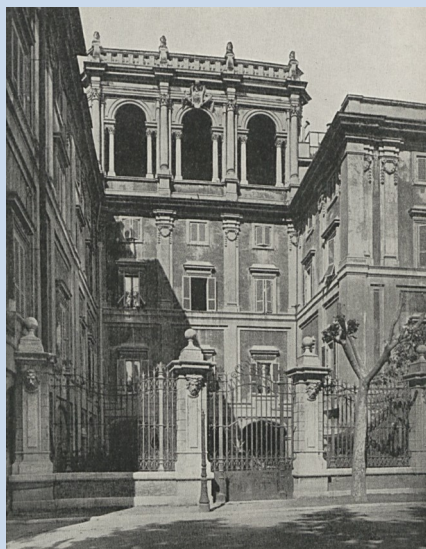

KK 89

Collegium Hungaricumok, külföldi és belföldi ösztöndíjak

„A mi kifejlődésben lévő külföldi intézeteinkben (Collegium Hungaricum) az a specifikum, hogy mi voltaképpen több intézményt egyesítünk közös szervezetben, ú. m. kutatási intézetet főiskolai tanulóiraikat már bevégzett fiatal tudósok (graduated students) számára, akik azért mennek külföldre, hogy valamelyik neves professzor vagy más elsőrendű szakember mellett magukat tökéletesítsék vagy éppen önállóan tovább kutassanak, főiskolai internátust, amely főiskolai hallgatók befogadására szolgál és művészeti gócpontokon művészképzőt.” (Indokolás „a külföldi magyar intézetekről és a magas műveltség célját szolgáló ösztöndíjakról” szóló törvényjavaslathoz. In: *Nemzetgyűlési irományok*, 1922. XVIII. kötet. Budapest, 1922. 147.)

Klebsberg sokat tett a háború utáni súlyos gazdasági helyzetben akadozó külföldi ösztöndíjak újraindításáért. Ehhez új szervezeti kereteket is igyekezett biztosítani, így a külpolitika szempontjából legfontosabb nagyvárosokban felállította a Collegium Hungaricumok hálózatát. Az 1924-ben alapított bécsi Collegium Hungaricum és az 1920-tól működő „testvérintézménye”, a Bécsi Magyar Történeti Intézet az 1760-tól a magyar királyi testőrség tulajdonában lévő Trautson-palotában talált otthonra. A szintén 1924-ben alapított berlini Collegium Hungaricumot a központi helyen fekvő Herz-palotában helyezték el, az intézmény szorosán együttműködött a berlini egyetem magyar intézetével. A római intézet megalapítására 1927-ben került sor, székhelye a Francesco Borromini tervei alapján épült Palazzo Falconieri lett. 1927-től Párizsban is egy ehhez hasonló típusú intézmény fogadta a magyar állami ösztöndíjasokat.

A bécsi, római és berlini Collegium Hungaricum épülete (*Ungarische Kulturstätten. Foyers intellectuels en Hongrie. Hungarian educational institutions. Centri di cultura in Ungheria*. Bp. 1931. 124., 126., 129. kép.

A külföldi ösztöndíjasok száma a '20-as évek közepétől folyamatosan emelkedett, az 1930/1931-es évben 241 fővel voltak a legtöbben. Az ösztöndíjasok közel kétharmada a három Collegium Hungaricumban fordult meg kutatásai, tanulmányai során. Sokan nyertek belföldi kutatási ösztöndíjat is tudományos tevékenységük folytatásához.

Mindhárom vidéki egyetemről évente többen is kiutazhattak a külföldi Collegium Hungaricumokba ösztöndíjjal. Kutatási eredményeiket egyetemi kiadványokban vagy a Collegium Hungaricumok füzetei révén tették nyilvánossá.

Ösztöndíjasok a bécsi Collegium Hungaricum épülete előtt 1936-ban
(Fortepan / Csontos Péter)

A KÜLFÖLDI ÖSZTÖN- ÉS TANULMÁNYDÍJASOK
NÉVJEGYZÉKE.

1926/27.

Szám	Az ösztön- vagy tanulmánydíjas		Hol volt ösztön-díjas	Végzett tanulmányai	Hazatérése utáni állása	Megjegyzés
	neve	szül. éve, helye, vallása, elméleti képzettsége és a kiküldetésekor elfoglalt állása				
1	Ambrus Ilma	1907, Kecskemét, ref. magyar-, német-olasz szakos bölcsészethallgató	Kézi ösztön-díjjal Svédországban	Két félévet hallgatott az uppsalai egyetem fil. fakultásán (svéd és német nyelv)	ugyanaz	
2	Antalfy Mária	1904, Pozsony, r. k., német-francia szakos IV. éves bölcsészethallgató	Francia kormány ösztön-díjjal Párisban 1 félévig	Egy félévet hallgatott a Sorbonne-on		
3	Antos Kálmán	1902, Kőrmöcbánya, r. k., okl. orgonaművész	Berlin, Coll. Hung.	Zenétörténeti tanulmányokat végzett a berlini tud. egyetemen s a Hochschule für Musik-on	1927/28-ra is ösztön-díjat kapott	Zenétörténeti doktorátus megszerzésére küldetett ki
4	Bacsa Mária	1904, Budapest, r. k., francia szakos bölcsészethallgató	Francia kormány ösztön-díjjal Párisban 1 félévig	Egy félévet hallgatott a Sorbonne-on		
5	Dr. Baranyay Béla	1881, Károlyváros, r. k., jogi dr., országos főlevéltárnok	Bécsi Tört. Int.	Az Einrichtungswerk anyagát gyűjtötte	egyetemi tanár	
6	Barcsay Jenő	1900, Katona (Kolozs m.), ref., festőművész	Páris	A párisi múzeumokat tanulmányozta	ugyanaz	

*A külföldi magyar intézetek működése és a magas műveltség célját szolgáló ösztöndíjak az 1926/27. tanévben .
(Budapest,1929.)*

Nyári egyetemek Debrecenben és Keszthelyen

Magyarországon elsőként Debrecenben tartottak nyári egyetemet 1927-ben, ennek működése jelentős nemzetközi visszhangra is talált. A debreceni nyári egyetem gondolata három professzor: Milleker Rezső, Tankó Béla és Hankiss János ötlete nyomán valósult meg. Klebelsberg Kuno és a későbbi vallás- és közoktatásügyi miniszterek is támogatták a programot.

Az ismert külföldi nyári tanfolyamok mintájára szerettek volna egy hasonló intézményt létrehozni Magyarországon is azzal a céllal, hogy a külföldi ifjúsággal is megismertessék hazánk kultúráit, illetve a magyar diákok tudjanak külföldi társintézmények hallgatóival szakmai és emberi kapcsolatokat kiépíteni. A másik, nem kevésbé lényeges momentum az volt, hogy a résztvevők számára is vonzóvá tegyék a nyári egyetemet, hiszen a szakmai előadások mellett nyaralásra, kikapcsolódásra és kirándulásokra is sor került a tanfolyamok ideje alatt.

Az első évben a résztvevők száma 25 fő volt, a következő évben már 170-en vettek részt a programon. Eleinte csak pár külföldi jelentkező volt, azonban számuk később évről évre emelkedett. A tanfolyamokon magyar nyelvtanulás mellett ismeretterjesztő és kulturális előadásokat tartottak debreceni, budapesti, majd külföldi szakemberek is. Rendeztek hangversenyeket, szerveztek hortobágyi kirándulásokat.

Klebelsberg Kuno a Debreceni Nyári Egyetem hallgatóival 1929-ben (Debreceni Egyetemi Archívum)

Klebelsberg Kuno a Debreceni Nyári Egyetem díszebédjén 1929-ben (Debreceni Egyetemi Archívum)

A debreceni Nyári Egyetem mintájára alakult meg az esztergomi Katolikus Nyári Egyetem és az Erzsébet Tudományegyetem Keszthelyi Nyári Egyeteme. Az első Keszthelyen rendezett nyári egyetem 1934-ben nyitotta meg kapuit.

A nyári egyetem szervezői a programot úgy állították össze, hogy az előadások egy része a modern ember problémáit tárgyalja, a másik része pedig a Dunántúl természeti kincseit és szellemi életét ismertesse, a programokban mindig kiemelt szerepet kaptak a Pannónia-kutatások. A rendezők úgy vélték, hogy ez a tematika a külföldi érdeklődőket is vonzani fogja Keszthelyre. A magyar hallgatókon kívül számos külföldi, főleg német, osztrák, olasz, lengyel, finn és észt hallgatója volt az előadásoknak.

A tanfolyam előadásai augusztus 1-től 20-ig a Keszthelyi Gazdasági Akadémia tantermeiben magyar, német, olasz és francia nyelven folytak. Az előadók a magyar egyetemek és főiskolák tanárai, a magyar tudományos élet kiválóságai és neves külföldi tudósok soraiból kerültek ki.

**Megnyilott
a keszthelyi nyári egyetem**
**A pécsi egyetem nyári tanfolyamára
külföldről is számos hallgató érkezett**

Keszthely, aug. 1. — Ma délelőtt a keszthelyi ünnepi hetek keretében nagy érdeklődés mellett nyitották meg a nyári egyetemet, amelyet a pécsi Erzsébet egyetem út-törő kísérletként valósított meg. A nyári egyetem megnyitására nemcsak Magyarország vidéki városaiból, de a külföldről is számos hallgató érkezett.

A hatalmas vendégsereget Malatinszky Ferenc dr. felsőházi tag üdvözölte. Az ünnepélyes szentmise után, amelyet Stefaits Aladár apátplébános mondott, az előkelőségek a Balaton Múzeum palotájába mentek, ahol Reischl Imre keszthelyi városbíró köszöntötte a vendégeket és felkérte a pécsi egyetem tanácsát a nyári tanfolyam megnyitására.

Weszely Ödön dr., az egyetem prorektora hosszabb megnyitó beszédet mondott, amelyet lapunk tárcarovatában közlünk. Az értékes, nagy érdeklődéssel hallgatott megnyitó után Kastner Jenő dr. egyetemi tanár, a nyári egyetem megszervezője a tanfolyam részleteit ismertette, majd rámutatott arra, hogy

az egyetem a legkiválóbb előadókkal az általános emberi, nemzeti és regionális kérdéseket kívánja megvitatni és megvilágítani.

Ezután német, majd olasz nyelven köszöntötte a tanfolyam külföldi vendégeit, akiknek módot adnak arra, hogy megtanuljanak magyarul.

Az üdvözlésre a német hallgatók nevében Schönebaum Ottó (Lip-cse) válaszolt, aki méltatta a pécsi egyetem és a keszthelyi gazdasági akadémia munkásságát. Gianola Alberto dr., a budapesti olasz követség kulturális előadója az olasz Neubauer Vincé gráci tanár pedig az osztrák hallgatók nevében beszélt.

Malatinszky Ferenc dr. felszólalása után Weszely Ödön dr. záróbeszédében közölte, hogy csütörtökön Halasi Nagy József dr. egyetemi tanár és Neubauer Vince dr. tartanak előadásokat.

A kultuszminiszter képviselőjében Haasz Aladár dr. miniszteri tanácsos méltatta a nyári egyetemet, majd megnyitotta az ünnepi hetekkel kapcsolatos kiállításokat.

Megnyilott a keszthelyi nyári egyetem.
(Dunántúl, 1934. augusztus 2. 5.)

**Az 1936-os Keszthelyi Nyári Egyetem résztvevői a Gazdasági Akadémia épülete előtt
(Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény)**

**Az 1936-os Keszthelyi Nyári Egyetem hallgatói pécsi kiránduláson a Maurinum épülete előtt
(Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény)**

Collegium Hungaricumok, külföldi és belföldi ösztöndíjak

Könyvek, folyóiratok

KK 90

LÁBÁN Antal
A bécsi Collegium Hungaricum
(A bécsi Collegium Hungaricum füzetei I.)
Budapest, Egyetemi Nyomda, 1928.
27 p., 6 t.
20 cm
papír, műbörkötés
Csorba Győző Könyvtár
B10573/1

KK 91

METZNER Károly
A török dúlás békeévei. II. Mátyás kora
(Kolozsvári-szegedi értekezések a magyar művelődéstörténelem köréből 14.)
Szeged, Prometheus Nyomda, 1928.
68 p.
23 cm
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
52649

KK 92

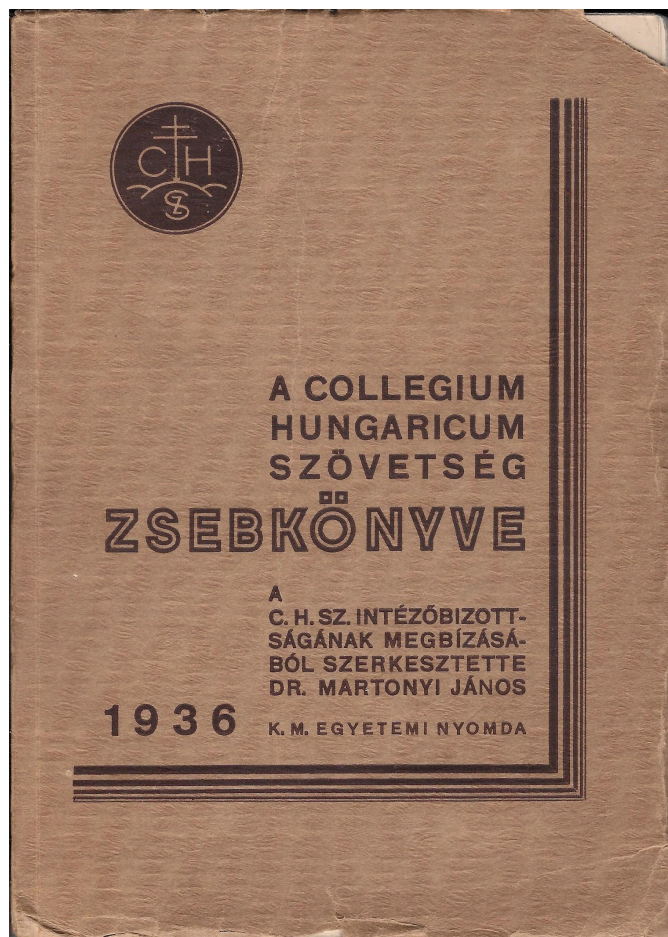
A külföldi magyar intézetek működése és a magas műveltség célját szolgáló ösztöndíjak az 1926/27. tanévben
Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1929.
60 p.
25 cm
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
1265

KK 93

MAGYARY Zoltán (szerk.)
PETRÁS István (fotó)
Ungarische Kulturstätten. Foyers intellectuels en Hongrie. Hungarian educational institutions. Centri di cultura in Ungheria
Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, [1931.]
[4], 92 p.
25 cm
papír, vászonkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
31484

KK 91

KK 95

KK 94

SZABÓ Pál

L'Aio overo dell' educazione del giovine principe di Lodovico della Torre. Un manoscritto del seicento

(Specimina Dissertationum Facultatis Philosophicae Regiae Hungaricae Universitatis Elisabethinae Quinqueecclesiensis 82.)

(Pubblicazioni dell'Istituto Italiano 8.)

Pécs, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda Rt., 1935.

76, [1] p.

24 cm

papír, vászonkötés

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára
ET 460**KK 95**

MARTONYI János (szerk.)

A Collegium Hungaricum Szövetség zsebkönyve

Budapest, Egyetemi Nyomda, 1936.

240 p.

18 cm

papír, papírkötés

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára
ltsz. n.**KK 96**

LISSÁK Kálmán

Kórtani gyakorlatok

Debrecen, Debreceni M. Kir. Tisza István-Tudományegyetemi Nyomda, [1936.]

240 p.

21 cm

papír, félműbőr-kötés

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára
ET 3647**Dokumentumok****KK 97**VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM
Értesítés az Erzsébet Tudományegyetem Tanácsának Röhlich Károly és Tóth Sándor Collegium Hungaricum ösztöndíjának megítéléséről
[gépirat]

1927. szeptember 10.

1 lap

34 x 21 cm

papír

PTE Egyetemi Levéltár

EL VIII. 101 b. 21. d. 108/1927-28

KK 98

LOSONCZY István

Losonczy István ösztöndíj-folyamodványa
Berlin Collegium Hungaricum ösztöndíjért
1934. február

[4] p.

33,5 x 21 cm

papír

PTE Egyetemi Levéltár

EL VIII. 104 b. 22. d. 281/1933-34

Figyelmeztetés. Minden folyamodványürlap két példányban állítandó ki. Az összes rovatok pontosan és olvashatóan töltendők ki. A folyamodványürlap szabálytalan, pontatlan vagy csak egy példányban való kitöltése a kérelem tárgyalás nélküli elutasítását vonhatja maga után!

Az Erzsébet-Tudományegyetem
Tanácsadómányi Kérdések Ekként Bírálata.

Bek: 1934. február hó 10. d.

ad. sz. száma	Előírat: _____
1933 - 1934	Utóírat: _____

Ösztöndíj-folyamodványa

Név: *Losonczy István de nake*

Jelenlegi lakcím: *Ujdombóvár, Pécs*

Állandó lakcím: *Ujdombóvár, Pécs*

melyben az *1934/35* tanévre
Pécs, Berlin szemeszterre
(városba)

m a g y a r á l l a m i
törvényhatósági és pedig²

ösztöndíjért folyamodik.

Mellékletek részletezése:

1. *Születési bizonyítvány*
2. *Exekutori bizonyítvány*
(második példány)
3. *Foglalmi program*
(Diploma / másolat / példány)
4. *Angol nyelvet igazoló bizonyítvány.*
5. *Tanulmányi program.*

Összesen: 5 darab.

Jegyzetek: ¹ Meg nem felelő áthúzendő. — ² Az itt követhető üres helyen megjelölendő az illető törvényhatóság (város—megye). Aki sem nem magyar állami, sem nem törvényhatósági ösztöndíjért folyamodik, ide írja, hogy milyen ösztöndíjat kér. Pl. Smith Jeremiás, olasz állami, stb. Magyar állami ösztöndíjra pályázók e helyet üresen hagyják.

temi Nyomda Budapest.

KK 98

Klebelsberg Kuno honoris causa címei

A pécsi, a debreceni és a szegedi egyetem, elismerve tudomány- és egyetemépítő tevékenységét, Klebelsberg Kunót az intézmények honoris causa doktorává avatta. Legelsőként a M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem 1925. május 27-én.

Klebelsberg Kuno pécsi díszdoktori diplomája (Iparművészeti Múzeum)

Az ünnepségen adták át azt a négy szobrot is, melyet az egyetem aulájában állítottak fel, és az egyetem Pécsre költözésében nagy szerepet játszó férfiakról mintáztak. Klebelsberg mellett Korb Flórusról, Pekár Mihályról és Tóth Lajosról is készített mellszobrot Kisfaludi Strobl Zsigmond.

Mihálffy Ernő szoboravató beszédében méltatta Klebelsberg érdemeit: „E szoborban itt jobbon, dr. Klebelsberg Kunó [,] hazánk kultuszminiszterének nemes alakját fogjuk állandóan tisztelhetni és látására a hideg ércen keresztül is érezni fogjuk mindenkor meleg szívének dobbanását és nagy conceptiójú agyának élénk lüktetését, melynek legfőbb törekvése a virágzó magyar kultúra.” (PTE EL VIII. 101. b. ETE Rektori Hivatal iktatott iratai 13. d. 2105-1924/25.)

Szegeden 1926. október 5-én avatták Klebelsberg Kunót a matematikai és természettudományi kar tiszteletbeli doktorává.

Dr. Széki Tibor, a matematikai és természettudományi kar dékánjának jelentése: *„De nemcsak életmentő Klebelsberg Kunó gróf Ő Excellentiája, hanem új életre keltőnk is. A vidéki gócpontokban elhelyezett magyar Egyetemek fejlődésének szinte szárnyat adott jövőbe látó politikájával. A debreceni Egyetem klinikáit befejezéshez segítette. Az ősrégi pécsi Egyetemet – mondhatni – semmiből keltette új életre. A m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem jövőjét a klinikai és természettudományi építkezések elhatározásával szilárd alapokra fektette.”* (Magyar Királyi Ferencz József Tudományegyetem – Emlékfüzet, 1926. Szeged, 1926. 23.)

Tóth Károly rektor beszéde Klebelsberg díszdoktorrá avatásakor: *„Kulturát teremteni, fejleszteni gazdag, virágzó államban a kultuskormány fejének kötelessége. De hatalmas kulturalkötásokat létesíteni egy szegény kifosztott, meggyötört országban, ez a nemzet életerejének leghatalmasabb megnyilvánulása.”* (Magyar Királyi Ferencz József Tudományegyetem – Emlékfüzet, 1926. Szeged, 1926. 26.)

Klebelsberg válasza: *„Az állam és a város csak épületeket, klinikákat, laboratóriumokat és tantermeket emelhet. Tudományos szellemet azonban ezekbe a külső keretekbe mi nem lelhetünk bele. Ezt a tanári kar adja meg. A Ferencz József-Tudományegyetem tanári karában megvan mindaz az erkölcsi és szellemi kincs, amely szükséges, hogy egy főiskola igazán Egyetem legyen.”* (Magyar Királyi Ferencz József Tudományegyetem – Emlékfüzet, 1926. Szeged, 1926. 26–27.)

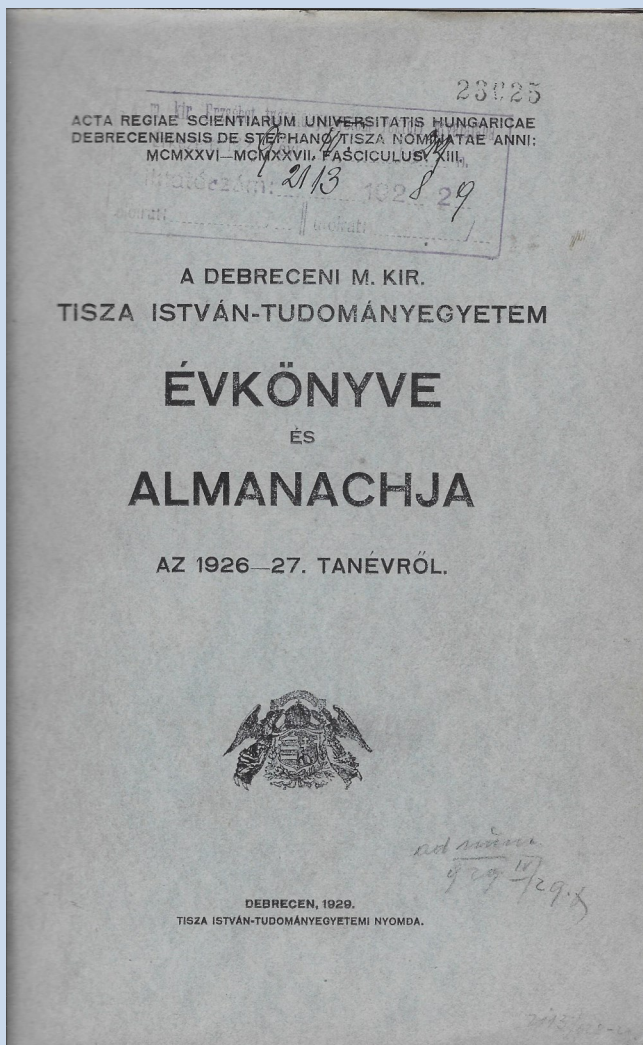
A debreceni Tisza István Tudományegyetem 1927. június 3-án avatta fel Klebelsberg Kunót az államtudományok tiszteletbeli doktorává.

Az ünnepi rendezvény két fő programból állt. Először megtörtént az egyetem központi épületének alapkövetelési ünnepe, majd az egyetemi tanács ünnepi ülésének keretében avatták Klebelsbergét honoris causa doktornak a klinikai felvételi épület dísztermében.

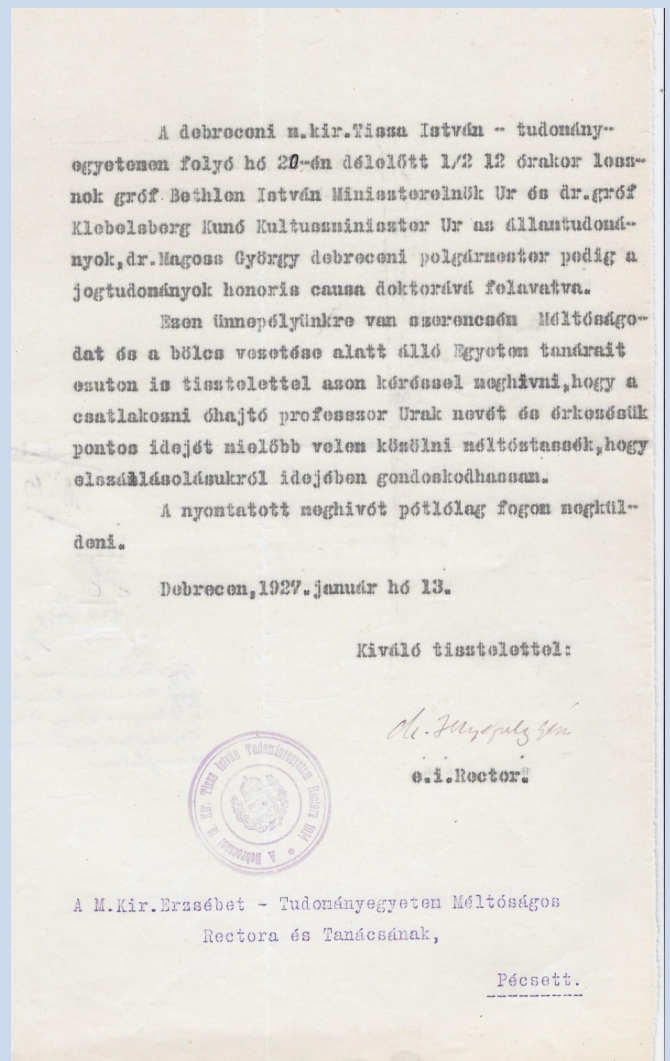

Márffy Ede, a jog- és államtudományi kari dékán jelentésében a kultuszminister következő érdemeivel bizonyította a cím odaítélésének jogosságát: „Gróf Klebelsberg Kunó hervadhatatlan érdeme, hogy nemcsak férfias bátorággal sietett a veszélybe jutott magyar kultúra megmentésére, hanem rendkívüli államférfiúi és politikai éleslátásával észrevette, hogy a nemzet végromlására vezetne, ha a kultúra terén is kishitűen visszavonulnánk a trianoni keretek közé. Gróf Klebelsberg Kunó nagy koncepcióju, a messze jövőbe tekintő államférfiúi működése a magyar közművelődés és közoktatásügynek minden ágazatára kiterjed.” (A debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem évkönyve és almanachja az 1926–27. tanévről. Debrecen, 1929. 97.)

Klebelsberg a díszoklevél átvétele után beszédében nemcsak köszönetét fejezte ki, hanem kijelölte a vidéki egyetemek feladatait is: „Amikor meleg szeretettel köszönöm ezt, akkor egy hármazálogot szeretnék adni vidéki egyetemeinknek. E három talizmán, amit vidéki egyetemeinknek létük biztosítása végett minden körülmények között adni óhajtanék: Kutassatok, tanítsatok és szeressétek az ifjúságot. Kutassatok. Eleven tudásra van szükség. Hogyha az ember kész tantételeket átvesz és azokat közvetíti, akkor az lehet főiskolai tanítás, de nem egyetemi tanítás. A főiskolai tanítástól az egyetemi tanítást a magasabbrendű egyetemi tanítás választja el, hogy míg a főiskola magasabb fokon csak ismereteket közvetít, az egyetemi tanár előadásában lüktetnie kell az önálló kutatás friss erejének. A vidéki egyetemeken a pokol kapui sem fognak erőt venni, ha kutattok, tanítottok és szeretitek az ifjúságot.” (A debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem évkönyve és almanachja az 1926–27. tanévről. Debrecen, 1929. 100.)

KK 102

KK 108

Könyvek, folyóiratok

KK 99

A pécsi egyetem ünnepe
[Dunántúl, 1925. május 28.]
Pécs, Katholikus Hírlapkiadó és Ny. Rt., 1928.
38 cm
Papír, félvászonkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
R 5127

KK 100

Klebelsberg Kuno gróf a pécsi egyetem tiszteletbeli doktora
[Orvosi Hetilap, 1925. június 7.]
Budapest, 1925.
[533]–556. [2] p.
31 cm
papír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára
ltsz. n.

KK 101

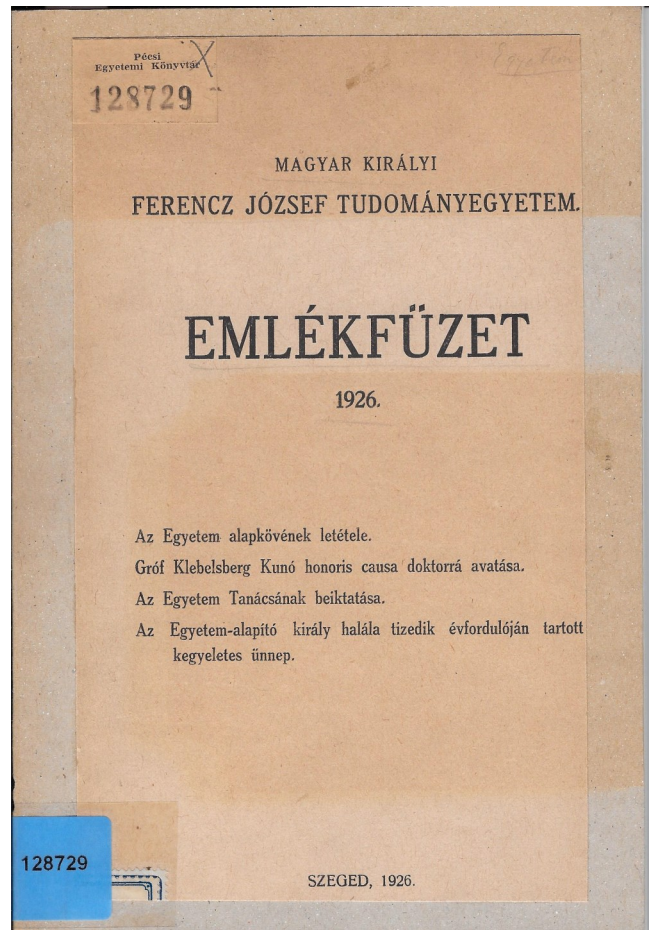
*Magyar Királyi Ferencz József-
Tudományegyetem. Emlékfüzet 1926.*
Szeged, Szeged Városi Nyomda, 1926.
62 p.
23 cm
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
128729

KK 102

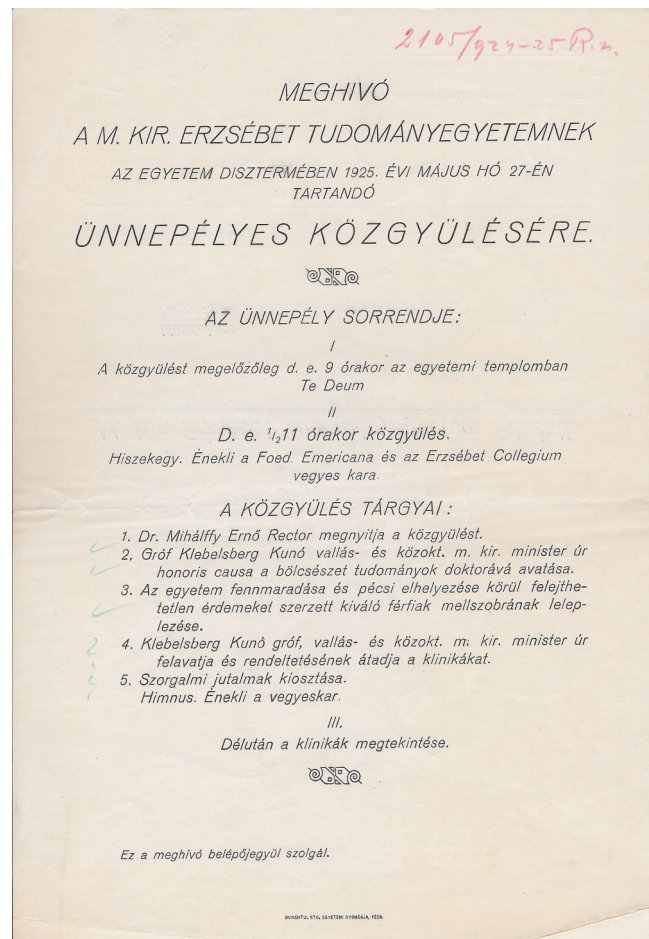
*A Debreceni M. Kir. Tisza István-
Tudományegyetem Évkönyve és Almanachja az
1926-27. tanévről*
Debrecen, Tisza István Tudományegyetemi
Nyomda, 1929.
284 p.
23 cm
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
23025

KK 103

*A pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudomány-
egyetem almanachja az MCMXXIX–
MCMXXX. tanévre*
Pécs, Dunántúl Könyvkiadó és Nyomda Rt.,
1930.
163 p, [5] t.
24 cm
papír, papírkötés
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyvtára
C 23909

KK 101

KK 106

Dokumentumok

KK 104

RICHTER ALADÁR
Klebelsberg Kuno Erzsébet Tudományegyetemen kapott díszdoktori diplomája
[másolat]
1 lap
1925.
19,8 x 27 cm
Iparművészeti Múzeum

KK 105

Klebelsberg Kuno pécsi díszdoktori esküjének szövege
Pécs, 1925.
1 lap
10,5 x 17 cm
papír
PTE Egyetemi Levéltár
EL VIII. 101 b. 13. d. 2105/1924-25

KK 106

MAGYAR KIRÁLYI ERZSÉBET TUDOMÁNYEGYETEM
Meghívó az 1925. május 27-én tartandó ünnepi közgyűlésre és díszdoktoravatásra
Pécs, 1925. május
1 lap
23,7 x 26,2 cm
papír
PTE Egyetemi Levéltár
EL VIII. 101 b. 13. d. 2105/1924-25

KK 107

Klebelsberg Kuno pécsi díszdoktori esküjének szövege
Pécs, 1925.
1 lap
10,5 x 17 cm
papír
PTE Egyetemi Levéltár
EL VIII. 101 b. 13. d. 2105/1924-25

KK 108

Illyefalvy Géza
DEBRECENI TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
Meghívó levél Bethlen István, Klebelsberg Kuno és Magoss György debreceni díszdoktoravatására
1927. január 13.
1 lap
34 x 21,3 cm
papír
PTE Egyetemi Levéltár
EL VIII. 101 b. 19. d. 1060/1926-27

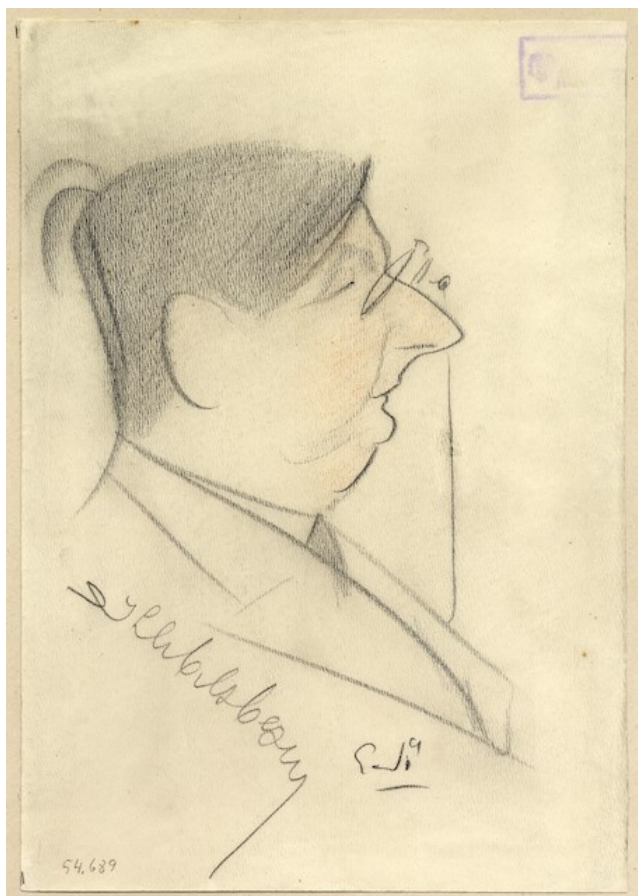
KK 109

GEDŐ Lipót
Klebelsberg Kuno
[grafika]
[másolat]
1930-as évek
22,5 x 16 cm
papír
Magyar Nemzeti Múzeum
54.689

Fotók

KK 110

Klebelsberg Kuno tiszteletére rendezett díszebéd
[fekete-fehér fotó, másolat]
Debrecen, 1929.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
82425

KK 109

Tárgyak

KK 111

KISFALUDI STROBL Zsigmond
Klebensberg Kuno mellszobra
1925.

magasság: 60 cm, szélesség: 55 cm, hosszúság: 28 cm

bronz

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
2021.71.1.

KK 112

KISFALUDI STROBL Zsigmond
Tóth Lajos mellszobra
1925.

magasság: 54 cm, szélesség: 62 cm, hosszúság: 34 cm

bronz

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
2021.68.1.

KK 113

KISFALUDI STROBL Zsigmond
Korb Flóris mellszobra
1925.

magasság: 52 cm, szélesség: 56 cm, hosszúság: 26 cm

bronz

Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
2021.69.1.

KK 114

KISFALUDI STROBL Zsigmond
Pekár Mihály mellszobra
1925.

magasság: 52 cm, szélesség: 56 cm, hosszúság: 26 cm

bronz

PTE ETKK Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár
ltsz. n.

KK 115

RADNÓTI KOVÁCS Árpád
Klebensberg Kuno
1932.

78 x 58 cm

vászon, olajfesték

Zirci Ciszterci Apátság
ltsz. n.

KK 111

KK 115

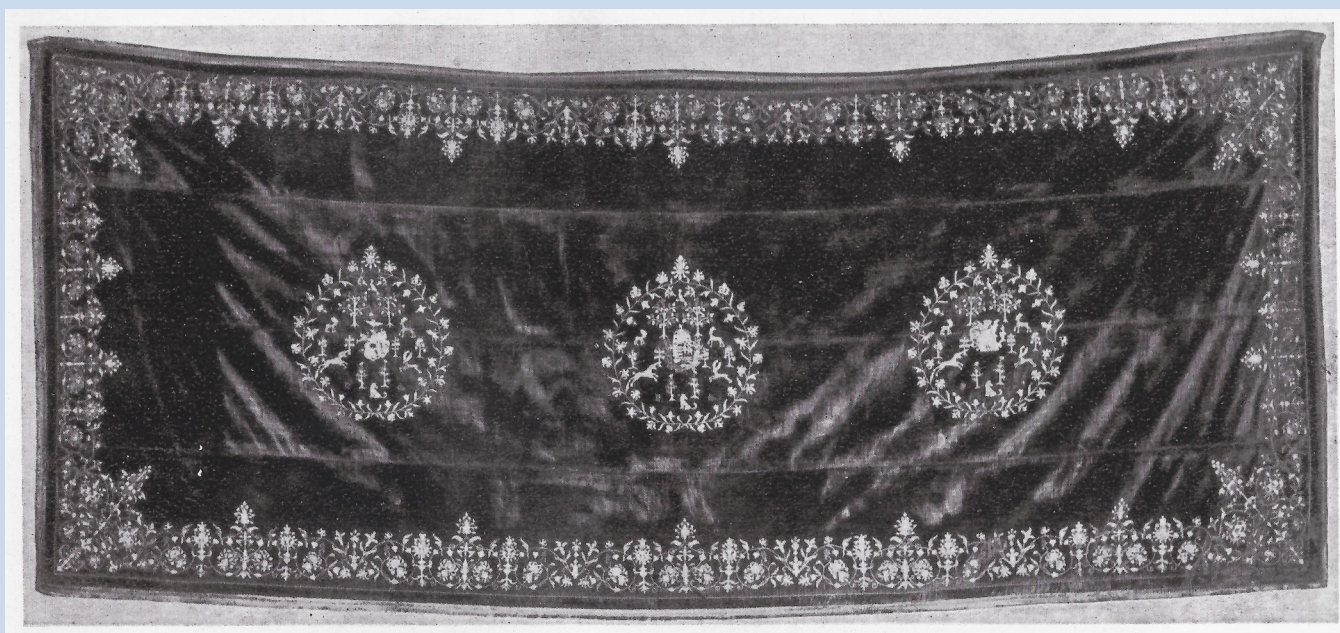
Ajándékok az egyetemeknek

Az 1927/1928. tanév első felében rendhagyó ajándék érkezett a Vallás- és Közoktatási Minisztériumtól. Klebelsberg egy teljes papi öltözetet ajándékozott az egyetemi templomnak. A gazdagon aranyozott papi ornátust a miniszter felkérésére az Izabella Háziipari Egylet készítette, megáldására az egyetem névünnepén rendezett Erzsébet ünnepélyen került sor.

1929. október 14-én tartották a Tisza István Tudományegyetem 1929/1930. tanévének ünnepélyes megnyitását. Varga Zsigmond, a református hittudományi kar dékánjának tanévnyitó beszéde után Klebelsberg e szavakkal adta át az egyetemi tanács részére készített „Tisza István-terítőt”: *„Ez a takaró, amelyet ma a magyar állam nevében a Tisza István-Tudományegyetemnek átadok, régi magyar minták után készült, magyar motívumokkal. Ez arra tanít bennünket, hogy tiszteljük a tisztas magyar tradíciókat, a magyar motívumok pedig arra tanítanak, hogy ezt az áldott magyar földdarabot, ahol az egyetem emelkedik, ápoljuk, szeressük mindig és ezt vigyük át a magyar művelődésbe is. E terítő három címere a magyar állam, a város és az egyetem, jelképezi azt, hogy e három tényező, amely harmonikusan összefog e darab földön, az igazi értelemben vett igazi magyar műveltségért dolgozik.”* (A Debreceni M. Kir. Tisza István-Tudományegyetem évkönyve és almanachja az 1929–30. tanévről. Debrecen, 1931. 15–16.)

A terítőt az Izabella Háziipari Egylet készítette Klebelsberg megbízásából. A terítő motívumainak elkészítéséhez a nagyvarsányi református templom úrasztalának 1656-ban készített terítőjét javasolta Darkó Jenő rektor, melyet Izabella főhercegnő méltán vett alapul az új terítő megtervezésekor.

A szegedi Ferenc József Tudományegyetemen 1930. október 13-án rendkívüli tanácsulást tartottak, melynek egyetlen tárgya Klebelsberg egyetemnek szánt ajándékainak átadása volt. A kultuszminiszter két díszes terítőt készített az egyetemnek, melyeket az egyetem aulájában kívánt elhelyeztetni.

A Tisza István-terítő

(A Debreceni M. Kir. Tisza István-Tudományegyetem évkönyve és almanachja az 1928–29. tanévről. Debrecen, 1930. 263.)

A pécsi egyetemi templom ajándéka

Dokumentumok

KK 116

VARGHA Damján
Köszönőlevél Klebelsberg Kunónak a pécsi
Egyetemi templomnak adományozott miseru-
hákért
[gépirat]
Pécs, 1927
16,8 x 81 cm
papír
PTE Egyetemi Levéltár
EL VIII. 101 b. 2. d. 874/1937–28

Fotók

KK 117

A pécsi Egyetemi templom főoltára
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Pécs, 1920–30-as évek
13 x 8,7 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeli Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 118

RODLER Miklós
Egyetemi templom a Király utcában
[színes pozitív nagyítás]
Pécs, 2000.
12,6 x 8,8 cm
fotópapír
Pécsi Egyetemtörténeli Gyűjtemény
ltsz. n.

Tárgyak

KK 119

IZABELLA HÁZIIPARI EGYLET
Kazula
1927 körül
112 x 65 cm
selyem
Magyar Pálos Rend Első Remete
Szent Pál Rendje
ltsz. n.

KK 120

IZABELLA HÁZIIPARI SZÖVETKEZET
Stóla
1927 körül
214 x 12 cm
selyem
Magyar Pálos Rend Első Remete
Szent Pál Rendje
ltsz. n.

KK 121

IZABELLA HÁZIIPARI EGYLET
Kehelyvélum
1927 körül
51 x 51 cm
selyem
Magyar Pálos Rend Első Remete
Szent Pál Rendje
ltsz. n.

KK 122

Kehely
1920-as évek
aranyozott ezüst, réz, elefántcsont
Magyar Pálos Rend Első Remete
Szent Pál Rendje
ltsz. n.

KK 119

Klebelsberg Kuno halála, temetés, megemlékezések

Klebelsberg Kuno 1932. október 11-én hunyt el. Váratlan halálhíre valamennyi hazai egyetem polgárait és vezetőségét megrázta. Testét először a Nemzeti Múzeumban ravatalozták fel, majd gyászmenet kísérte a koporsót a Nyugati pályaudvarra, ahonnét különjárat szállított Szegedre. Az egykori kultuszminisztert a szegedi Dóm kriptájában helyezték végső nyugalomra.

Pécsi megemlékezés

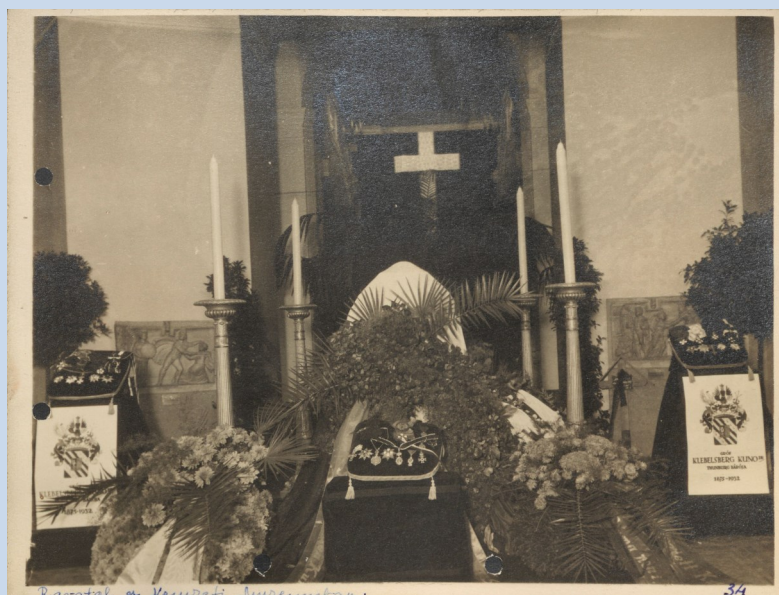
Pécsen 1932. október 12-re rendkívüli egyetemi tanácsot hívtak össze a kultuszminiszter váratlan halála miatt. Október 13-án 9 órakor ünnepélyes gyászmisét tartottak az egyetemi templomban.

E tanács keretében döntöttek arról is, hogy a budapesti ravatalnál a kis tanács, vagyis Entz Béla prorektor, Krisztics Sándor, a Jog- és Államtudományi Kar dékánja, Tóth Zsigmond, az Orvostudományi Kar dékánja és Kastner Jenő bölcsészettudományi kar dékánja fogja képviselni az egyetemet, a szegedi temetési szertartáson pedig Entz Béla jelenik meg az egyetemet képviselve.

Hodinka Antal rektor az egyetem nevében az alábbi részvétnyilvánítást küldte az özvegynek: *„Kegyelmes Asszonyom! A m. kir. Erzsébet Tudományegyetem Tanácsát és az egyetem minden egyes tagját mélyen lesujtotta az egyetem tiszteletbeli doktorának és nagy jótevőjének, Nagyméltóságod boldogemlékű férjének megdöbbentően váratlan elhalálózása.*

Midőn e lesujtó gyászeset folytán Kegyelmes Asszonyomat ért pótolhatatlan vesztesség felett az elnökletem alatt álló egyetemi Tanács legbensőségesebb részvétét tolmácsolom, mély tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy mélységes részvétünket kegyesen fogadni méltóztassék.

A megdicsőült nagy államférfiúnak és a magyar közművelődés hervadhatatlan érdemű vezérének emlékét és a m. kir. Erzsébet Tudományegyetemnek a megrendítő gyászeset felett érzett legbensőségesebb részvétét egyetemünk Tanácsa f. évi október hó 12-én tartott III. rendkívüli ülésének jegyzőkönyvében örökítette meg. Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletünk és igaz nagyrabecsülésünk legőszintébb nyilvánítását.” (PTE EL VIII. 101.b. 47. d. 393/1932-33. Gróf Klebelsberg Kuno nyug. kultuszminiszter elhunytá alkalmából részvétnyilvánítás)

KK 131

Klebelsberg Kuno halála, temetés, megemlékezések

Könyvek, folyóiratok

KK 123

KORNIS Gyula
Gróf Klebelsberg Kunó
Budapest, Királyi Magyar Egyetemi
Nyomda, 1932.
15 p.
23 cm
ms: „Fináczy Ernőnek igaz tisztelettel és
szeretettel Kornis Gyula”
„Magy. Kir. Erzsébet Tudományegyetem
Könyvtára” [bélyegzőnyomat]
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
75666

KK 124

VARGHA Damján
*Megemlékezés dr. Klebelsberg Kuno grófról
mint a pécsi Erzsébet-Tudományegyetem
tiszteltbeli doktoráról*
Pécs, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó
és Nyomda Rt., 1933.
20 p., 1 t.
24 cm
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
23053

KK 125

JÓZSEF ÁGOST
*Emlékbeszéd gróf Klebelsberg Kunóról,
Csonka-Magyarország nagy kultuszminisz-
teréről, írta és 1935. IV. 11-én Szegeden el-
mondta József főherceg tábornagy*
Szeged, Széchenyi Nyomda, 1935.
14 p.
24 cm
ms: „József fh”
„Magy. Kir. Erzsébet Tudományegyetem
Könyvtára” [bélyegzőnyomat]
„A m. kir. Erzsébet tudományegyetem rek-
tori hivatala” [bélyegzőnyomat]
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
36094

KK 126

KORÁNYI Sándor
*Megemlékezés néhai gróf Klebelsberg Kunó
vallás- és közoktatásügyi miniszter úrról.
Tartotta báró dr. Korányi Sándor Tihany-
ban 1936. május 21.-én a Magyar Élettani
Társaság VI. Vándorgyűlésén*
Szeged, Szeged Városi Nyomda és Könyv-
kiadó Rt., 1936.
14 p.
23 cm
„Magy. Kir. Erzsébet Tudományegyetem
Könyvtára” [bélyegzőnyomat]
papír, papírkötés
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény Könyv-
tára
ET 3259

KK 127

DOMANOVSKY Sándor
*Klebelsberg Kunó. Gróf Klebelsberg Kunó
Emlékbizottság 1935. okt. 13-án tartott ülé-
sén mondott emlékbeszéd*
Budapest, Stephaneum, 1936.
10 p.
25 cm
„Dr. Juhász Andor a m. kir. Kuria ny. elnö-
kének adománya a m. kir. Kúria könyvtára
részére” [ms, bélyegzőnyomat]
„A M. Kir. Kuria
Könyvtára” [bélyegzőnyomat]
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
126971

KK 128

HUSZTI József
Gróf Klebelsberg Kunó életműve
Budapest, Magyar Tudományos Akadémia,
1942.
379 p., 1 t.
24 cm
papír, félműbőr-kötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
81296

Dokumentumok

KK 129

Gyászlap Klebelsberg Kuno halálára
Budapest, Buschmann F. utóda, 1932.
1 lap
23,4 x 30,3 cm
papír
Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény
ltsz. n.

KK 130

KLEBELSBERG Kunoné
Klebelsberg Kunoné köszönő kártyája részvét-
nyilvánításért
1932.
1 lap
9,3 x 13,8 cm
papír
PTE Egyetemi Levéltár
EL VIII. 101 b. 47. d. 393/1932-33

Fotók

KK 131

Klebelsberg Kuno ravatala a
Nemzeti Múzeumban
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Budapest, 1932.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg
Könyvtár
klebelsberg-034

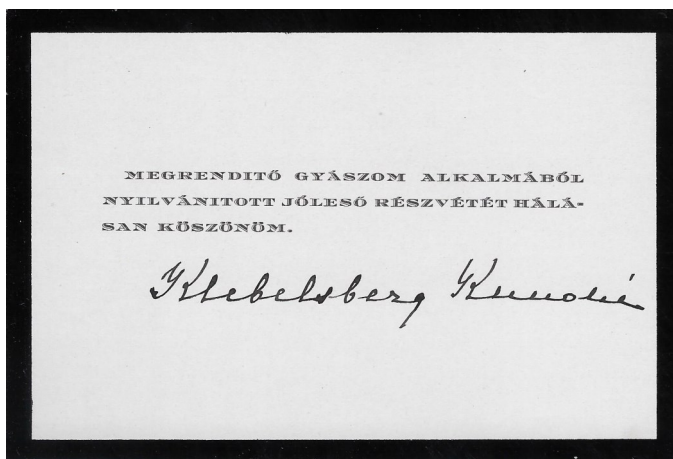
KK 132

KK 132

Klebelsberg Kuno temetési szertartása Szege-
den
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Szeged, 1932.
8,7 x 13,8 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg
Könyvtár
MS 2124/3/38

KK 133

Kállay Kálmán, Rugonfalvi Kiss István, Szent-
péteri Kun Béla, Bodnár János, Neuber Ede
Klebelsberg Kuno temetésén a debreceni
egyetem képviselőjében
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Szeged, 1932.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Debreceni Egyetemi Archívum
81502

KK 130

KK 133

Klebensberg Kuno Emlékbizottság, Klebensberg Kunóról szóló művek

Könyvek, folyóiratok

KK 134

LUKINICH Imre (szerk.)
Emlékkönyv dr. gróf Klebensberg Kuno negyedszázados kulturpolitikai működésének emlékére, születésének ötvenedik évfordulóján
Budapest, Rákosi Jenő Budapesti Hírlap Ujságvállalata R.-T. Ny., 1925.
641 p., XVI t. fol.
25 cm
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
RC 719

KK 135

SZALAY József
Gróf Klebensberg Kunó emlékezete
Szeged, Dugonics Társaság, 1933.
[1] t., 32 p.
23 cm
„A M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Könyvtára” [bélyegzőnyomat]
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
33349

KK 136

KLEBELSBERG Kunoné
MÁRIAFÖLDY Márton (sajtó alá rend.)
Életutunk. Gróf Klebensberg Kunoné visszaemlékezései
Szeged, Kereszténydemokrata Néppárt Szeged-városi szervezete, 1992.
120 p., [7] t.
19 cm
papír, papírkötés
Csorba Győző Könyvtár
255730

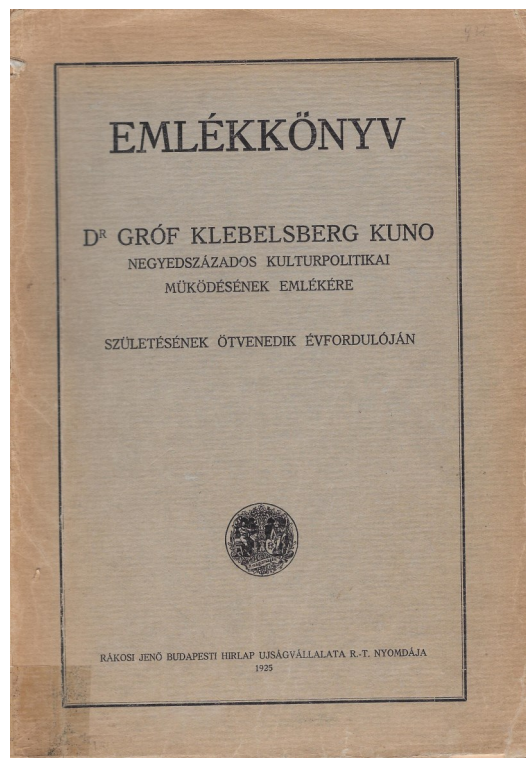
Fotók

KK 137

POBUDA Alfréd
Klebensberg Kuno budapesti szobra
[fekete-fehér pozitív nagyítás]
Budapest, 1939.
17,3 x 23,5
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebensberg Könyvtár
MS 2124/3/50

KK 138

Klebensberg Kuno Emlékbizottság megalakulása
[fekete-fehér pozitív nagyítás, másolat]
Budapest, 1933.
10,1 x 15,1 cm
fotópapír
Szegedi Tudományegyetem Klebensberg Könyvtár
klebensberg-051

KK 134

KK 137

Klebelsberg Kuno művei

Könyvek, folyóiratok

KK 139

KLEBELSBERG Kuno
Ungarische Kulturpolitik nach der Kriege
Budapest, Pester Lloyd, 1925.
29 p.
23 cm
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
78451

KK 140

KLEBELSBERG Kuno
Gróf Klebelsberg Kuno beszédei, cikkei és törvényjavaslatai 1916–1926
Budapest, Athenaeum, 1927.
XII, 687 p., 1 t. fol.
25 cm
papír, félvászonkötés
„Magy. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Könyvtára” [bélyegzőnyomat]
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
9371

KK 141

KLEBELSBERG Kuno
A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter körlevele Magyarország összes oktatóihoz
Budapest, Egyetemi Nyomda, 1928.
4 p.
30 cm
papír
Pécsi Egyetem történeti Gyűjtemény
Könyvtára
ltsz. n.

KK 142

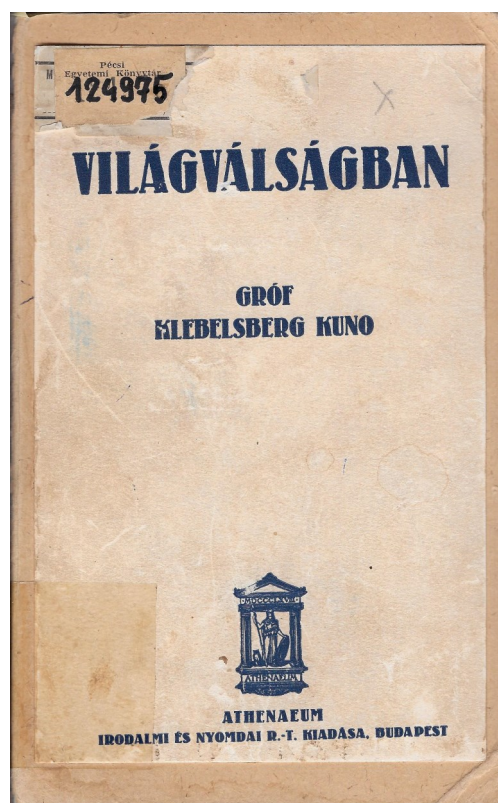
KLEBELSBERG Kuno
Neonacionalizmus. Klebelsberg Kuno összegyűjtött újságcikkei
Budapest, Athenaeum, [1928.]
313 p.
23 cm
„Egyetemi Kisebbségi Intézet Pécs” [bélyegzőnyomat]
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
129489

KK 143

KLEBELSBERG Kuno
Organisationsprobleme auf dem Gebiete der hohen Kultur. Rede gehalten in der Wiener Akademie der Wissenschaften am 18. Februar 1930
Budapest, Athenaeum, 1930.
67, [1] p.
23 cm
„M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Magyar Történeti Intézete” [bélyegzőnyomat]
„M. Kir. Állami Tanárképző Intézet Pécs” [bélyegzőnyomat]
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
54177

KK 144

KLEBELSBERG Kuno
Világválságban
Budapest, Athenaeum, [1931.]
363, [1] p.
21 cm
„A M. Kir. Erzsébet Tud Egyetem Kereskedelmi- és Váltójogi Szemináriuma Pécs” [bélyegzőnyomat]
papír, papírkötés
PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
124975

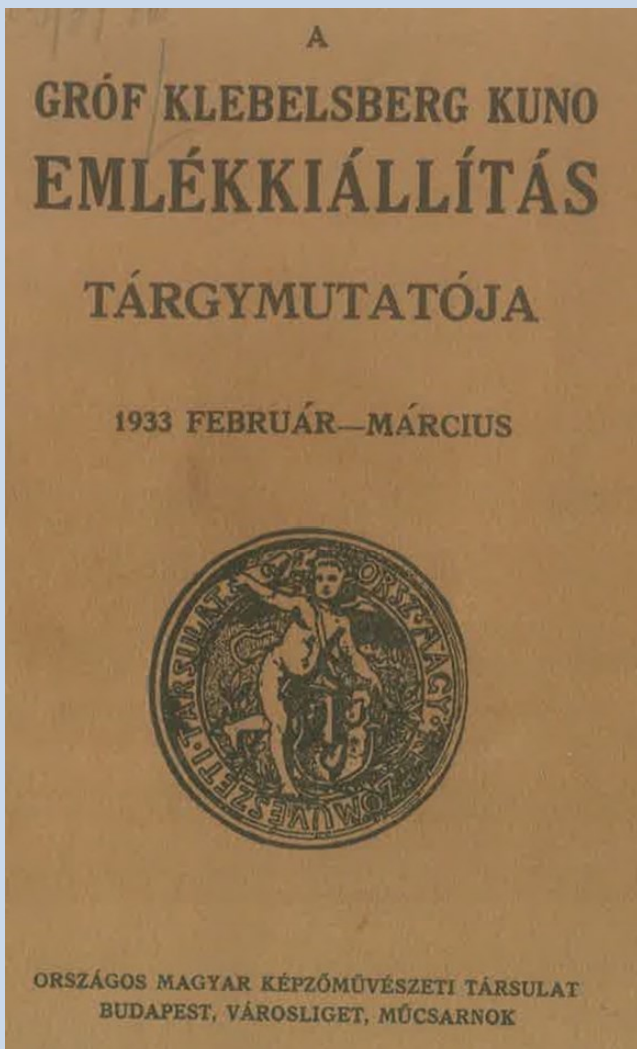

KK 144

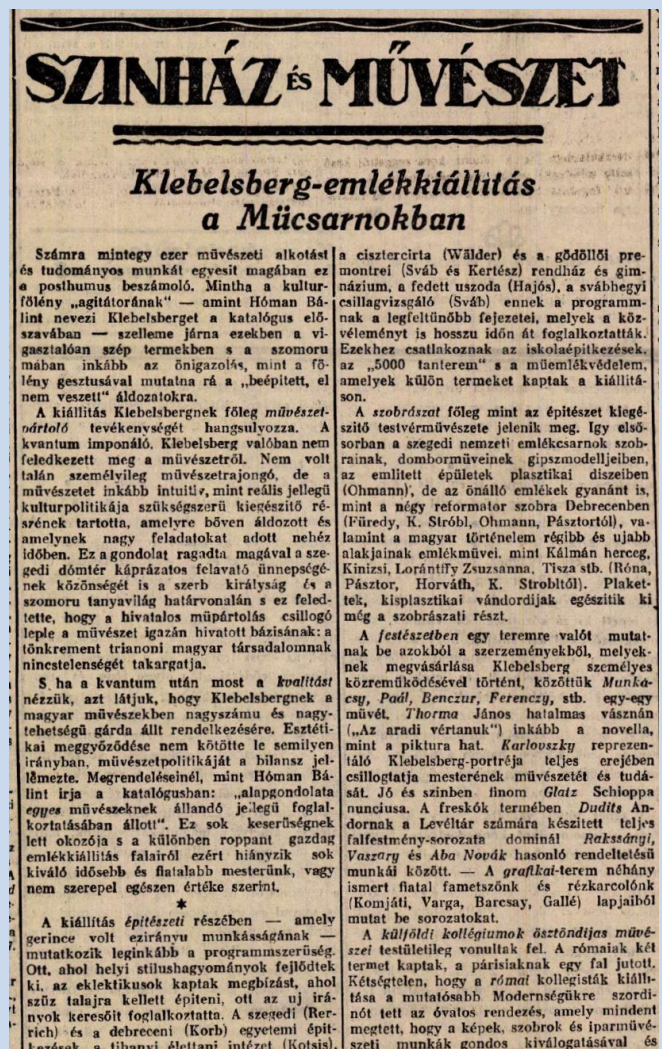
Klebelsberg Kuno emlékkiállítás

1933 februárjában nyílt meg Budapesten a Múcsarnok épületében a Klebelsberg Kuno emlékkiállítás, mellyel a kultuszminiszter szellemi és épített öröksége előtt akartak tisztelegni a szervezők. A 15 terembe összegyűjtött sokrétű kiállítási anyagról így nyilatkozott Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter:

„[...] eredetiben vagy legalább képekben megmutassák azt, ami működéséből szemléltetően is megmutatható: az épületeket, amelyeket emelt vagy megszerzett, a művészi alkotásokat, amelyek rendelkezésre állottak elő vagy amelyeknek megszerzésében személyes része volt, azoknak a fiatal művészeknek munkáit, akik az általa alapított külföldi kollégiumokban dolgoztak, a műemlékeket, amelyeknek helyreállításába befolyt, a kiadványokat, amelyek az ő szellemi és anyagi támogatásával láttak világot, [...]” (Hóman Bálint: Előszó. In: A gróf Klebelsberg Kuno emlékkiállítás tárgymutatója. 1933 február-március. (Budapest, 1933. 106.)

A gróf Klebelsberg Kuno emlékkiállítás tárgymutatója. 1933 február-március. (Budapest, 1933.)

Klebelsberg-emlékkiállítás a Múcsarnokban (Magyarság 1933. február 12. 17.)

A kiállítás anyagát Kertész K. Róbert helyettes államtitkár, Petrovics Elek a Szépművészeti Múzeum igazgatója, Gerevich Tibor egyetemi nyilvános rendes tanár, a Római Magyar Akadémia kurátora, Lechner Jenő műépítész, műegyetemi tanár, Ohmann Béla a székesfővárosi iparrajziskola szobrásztanára és Weichinger Károly műépítész, az iparművészeti iskola építészet tanára gyűjtötte és rendszerezte.

A kiállításról megjelent katalógus jól tükrözi Klebelsberg szerteágazó tevékenységét kultuszminiszteri pozíciójában. A 15 teremben több mint 500 dokumentumot, festményt, modellt, fényképet, szobrot, tárgyat állítottak ki a különböző tematikai egységekben, köztük a pécsi, debreceni és szegedi egyetemmel kapcsolatban is.

Az Erzsébet Tudományegyetemről:

- Sándy Gyula építész - a soproni Erzsébet Tudomány Egyetem Evangelikus Hittudományi Karának épülete,
- Korb Flóris építész - Aula (Dudits Andor falfestményével); sebészeti klinika; központi épület,
- Fábián Gáspár építész - a pécsi Szent Mór Collegium,
- Dudits Andor festőművész - a pécsi egyetem aulája freskójának színvázlata.

A Tisza István Tudományegyetemről:

- Dudits Andor festőművész - a debreceni egyetem freskóterve,
- Korb Flóris építész - az egyetem klinikai épületei,
- Györgyi Dénes építész - az egyetem tanári lakóépülete, az ifjúsági sporttelep és az új internátus terve,
- Kertész K. Róbert - az egyetem főterének rendezési terve.

A Ferenc József Tudományegyetemről:

- Rerrich Béla építész - az egyetem épületei,
- Pogány Móric építész - az egyetemi internátus terve,
- Ohmann Béla szobrász - a kémiai intézet „Alkémisták” plasztikai díszítményei, a Klebelsberg-émléktábla,
- Izabella háziipari szövetkezet - az egyetem avatási és nagy asztalterítői,
- Nemessányi Kontuly Béla festő - az egyetem lépcsőházának falfestményei: Buda halála; A jövő század regénye; Csongor és Tünde; János vitéz; Keppler; Zalán futása.

1933. október 11-én alakult meg a „Gróf Klebelsberg Kuno Országos Emlékbizottság”. A bizottság védnöke József főherceg volt, elnökének Hóman Bálint kultuszminisztert, társelnökeinek Berzeviczy Albertet, Glattfelder Gyulát, Kornis Gyulát és Széchenyi Károlyt választották. A bizottság célja Klebelsberg emlékének és kulturális eszméinek megőrzése volt.

Az emlékkiállítás II. terme: falfestményvázlatok
(Magyar Nemzeti Múzeum)

Az emlékkiállítás III. terme: építészeti alkotások
(Magyar Nemzeti Múzeum)

Az emlékkiállítás IX. terme: iparművészet
(Magyar Nemzeti Múzeum)

Az emlékkiállítás XV. terme: emlékek
(Magyar Nemzeti Múzeum)

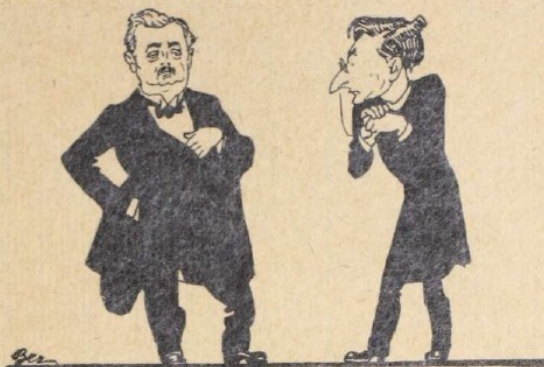
Klebelsberg Kuno az élclapokban

Az első intézkedés

Az új közoktatásügyi államtitkárnak, *Klebelsberg Kuno* grófnak, — mint értesülünk — az lesz az első teendője, hogy népszerű tanfolyamot nyit nevének megtanulására és kiejtésére.

Borsszem Jankó, 1914. január 4. 2.

Önkultusz-duett

Klebelsberg

Kuno gróf. — Voltam kis kultusz-államtikár,
Bölcs és merész és fiatal,
De Móric gróf most új kort diktál
És fuccs a finom hivatal.

Zichy János
gróf.

— Én miniszter csak *majdnem* lettem,
Elhulltam a kenyércsatán.
Ah, felleges az ég felettem,
Gyönyörnek sok lett volna tán.

K. — Hogy államtitkár mért valék én,
Biz' isten, nem nagyon tudom,
De büszkén látom utam végén,
Hogy hithűn jártam járt uton.

Z. — Hogy én miniszter mért nem lettem,
Sejtem, bár óhajthatlanul,
S a szívem fájón összeretten:
Jó klerikus holtig tanul.

K. — Oh munkapártunk nagy dísz-szfinksze,
Lebirkózott a sok sunyi.

Z. — Hogy szilárdan állsz-e, vagy ingesz-e,
Mit bánja aztat Vázsonyi?

K. — Voltam *fidelis*, voltam *fortis*,
Edénye minden malasztnak.

Z. — Circumdede runt gemitus mortis...
Hajh, széna, szalma, zabasztag!

K. — Bukásunkban csak az vigasztal,
Hogy a jövőndő nem setét.

Z. — Apponyi teljesebb malasztal
Folytatja művünk végzetét.

K. — Bízunk tehát az Ég urában,
A fájdalom így edesebb.

Z. — Nincs változás a kulturában,
Mert egy az eb, csak szőre szebb.

Együtt. — S így, Vázsonyi ha sose gyón is,
Jövönk nagy, bár multunk kicsi:
Él in spe resurrectionis
A Klebelsberg meg a Zichy.

Borsszem Jankó, 1917 június 22. 7.

Ára 15 korona 1979

R

Romániában 4 leu. — Jugoszláviában 12 jug. kor. — Cseho-Szlovákiában 4 szokol. — Amerikában 10 cent.

Budapest, június 18

(25.) 2838. szám

Ötvenötödik évfolyam, 1922

BORSSZEM JANKÓ

SZERKESZTIK: MOLNÁR JENŐ és BÉR DEZSŐ

Előfizetési ár Magyarországon: Egész évre 450 korona, félévre 240 korona, negyedévre 140 korona. — Cseho-Szlovákiában: egész évre 120 cseh-szlov. kor., félévre 60 cseh-szlov. kor., negyedévre 30 cseh-szlov. kor.

Telefon: Szerkesztőség és kiadóhivatal 138-05

Megjelenik minden vasárnap

Szerkesztőség
és
kiadóhivatal
Teréz-körút 5

Próba az Egység-cirkuszban

Klebelsberg. — A teremtésit! Úgy látom, selyempapir helyett pappendeklivel húzták be ezt a karikát ...

Borsszem Jankó, 1922. június 18.

Radikális gyógmód

Klebelsberg. — No, majd rendbehozzuk a szegényt... Maga meg, barátom, mindenesetre üdülni megy.
 Pekár. — De kérem, tanár úr, hisz nem én vagyok a beteg!
 Klebelsberg. — Azt csak bizza rám. En tudom, mi tesz jót a betegünknek.

Borsszem Jankó, 1922. július 2. 7.

Tető alatt az új iskola

Haller István. — Mégis csak szép magától, kolléga, hogy az új épület mellől nem hordatta le az én művemet.
 Klebelsberg Kunó. — Főlöszleges azt lehordani. Összedül az magától is.

Borsszem Jankó, 1924. április 13. 7.

Borsszem Jankó, 1931. február 1. 3.

Klebelsberg Kuno,
*Szeged életfogytiglani követe, az
 egyetemek egyetemes tudora. Tör-
 ténész, bölcész, kultúrpolitikus,
 publicista, szónok, városfelépítő és
 analfabétizmus-leépítő.*

Borsszem Jankó, 1931. július 1. 8.

*Borsszem Jankó,
 1932. október 15. 6.*

